

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PREVENCE KRIMINALITY NA ZÁKLADNÍCH
ŠKOLÁCH V TERITORIU MĚSTA PŘÍBRAM**

Autor práce: Tomáš Siblík, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA., LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Tomáš Siblík, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Prevence kriminality na Základních školách v teritoriu města Příbram

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Prevention of Crime in Elementary Schools in the Territory of the City of Příbram

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno příjmení, včetně titulů): JUDr. Milan Kocík, MBA

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2023

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce bude analýza aktuálního stavu prevence kriminality na základních školách v teritoriu města Příbram se zaměřením na problematiku drog. Vedlejším cílem bakalářské práce bude na základě výsledku hloubkových strukturovaných rozhovorů posouzení stavu, jakým způsobem v problematice drog probíhá prevence kriminality na jednotlivých základních školách v teritoriu města Příbram, řešení a návrh sjednocení postupu metodiků prevence kriminality na jednotlivých základních školách.

Student: Tomáš Siblík, DiS.	21.10.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA	21.10.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	9.11.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.11.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	17.11.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji především svému vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanovi Kocíkovi, MBA., LL.M., za odborné vedení při vypracování bakalářské práce, pečlivé posouzení, podnětné připomínky a metodické rady, které mi byly poskytnuty v průběhu zpracování. Dále chci poděkovat své rodině a blízkým za podporu, které se mi dostávalo během mého studia. Rovněž děkuji školním metodikům prevence ze základních škol v Příbrami a manažerce prevence kriminality za Město Příbram, zejména za jejich vstřícnost a ochotu spolupracovat při provedení výzkumu.

ABSTRAKT

SIBLÍK, T. *Prevence kriminality na základních školách v teritoriu města Příbram*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 69 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA., LL.M.

Klíčová slova: prevence kriminality, kriminalita, návyková látka, školní metodik prevence, základní škola

Bakalářská práce shrnuje prevenci kriminality, jako jeden z nejdůležitějších nástrojů, jak preventivně působit na potenciální osoby pachatelů v souvislosti se zneužíváním návykových látek.

V této souvislosti bakalářská práce seznamuje s prevencí kriminality v problematice návykových látek, jako nástrojem k předcházení drogové kriminalitě, kterým je možné působit na potenciální osoby pachatelů trestné činnosti, a to ještě dříve než se protiprávního jednání tyto osoby dopustí. Na základních školách se určité formě prevence kriminality věnují pedagogové, kteří vykonávají funkci školního metodika prevence. Cílovou skupinou jsou v tomto případě žáci základních škol, kteří jsou rizikovou skupinou, zejména pro svou nedostatečnou rozumovou a mravní vyspělost, díky které si nemusejí uvědomovat rizikovost a škodlivost zneužívání návykových látek, negativní následky si mohou následně nést po celý zbytek svého života. Z tohoto důvodu je nezbytné s prevencí kriminality a poskytování informací o návykových látkách, a o nebezpečnosti návykových látek, začínat již mezi žáky na základních školách.

ABSTRACT

SIBLÍK, T. *Prevention of Crime in Elementary Schools in the Territory of the City of Příbram* České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 69 pgs. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA., LL.M.

Key words: crime prevention, criminality, addictive substance, school methodist of prevention, elementary school

The bachelor's thesis summarizes the prevention of crime, as one of the most important tools, how to act preventively on potential offenders in connection with the abuse of addictive substances.

In this context, the bachelor's thesis introduces the prevention of crime in the issue of addictive substances, as a tool to prevent drug crime, with the help of which it is possible to act on possible perpetrators of criminal activity, and even before these persons commit an illegal act. In elementary schools, a certain form of crime prevention is carried out by pedagogues who perform the function of school prevention methods. In this case, the target group is elementary school students, who are a risk group, especially for their lack of intellectual and moral maturity, due to which they may not be aware of the riskiness and harmfulness of substance abuse, they can subsequently carry negative consequences throughout their lives. For this reason, it is necessary to prevent crime and provide information about addictive substances, and about the dangers of addictive substances already among primary school pupils.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	12
2 Vymezení pojmu návykové látky.....	13
2.1 Kategorizace drog.....	13
2.1.1 Dělení dle vzniku	14
2.1.2 Dělení dle typu působení a chemického složení	14
2.1.3 Dělení dle stupně společenské nebezpečnosti.....	14
2.2 Cannabinoidy.....	14
2.2.1 Marihuana	15
2.2.2 Hašiš.....	15
2.2.3 Hexahydrocannabionol(HHC)	15
2.3 Halucinogeny.....	16
2.3.1 Meskalin.....	16
2.3.2 Lysohlávky.....	17
2.3.3 Durman obecný	17
2.3.4 Diethylamid kyseliny lysergové (LSD)	17
2.4 Opiáty	18
2.4.1 Opium.....	18
2.4.2 Morfin	18
2.4.3 Kodein.....	19
2.4.4 Heroin.....	19
2.4.5 Kratom.....	19
2.5 Stimulační drogy	20
2.5.1 Kokain	20
2.5.2 Amfetamin.....	21
2.5.3 Metamfetamin	22
2.5.4 Extáze.....	22

2.6	Psychofarmaka	23
2.6.1	Rohypnol.....	23
2.6.2	Anxiolytika.....	23
2.6.3	Neuroleptika.....	24
2.6.4	Benzodiazepiny	24
2.7	Data o zneužívání návykových látek.....	24
3	Prevence kriminality a struktura	26
3.1	Struktura prevence kriminality	26
3.1.1	Sociální prevence	27
3.1.2	Situační prevence	27
3.1.3	Prevence viktimmnosti.....	28
3.2	Úroveň preventivních aktivit.....	29
3.2.1	Primární prevence	29
3.2.2	Sekundární prevence	30
3.2.3	Terciální prevence.....	30
4	Systém prevence kriminality v ČR	32
4.1	Organizace prevence kriminality.....	33
4.1.1	Prevence kriminality na mezirezortní úrovni.....	35
4.1.2	Prevence kriminality na rezortní úrovni.....	36
4.1.3	Prevence kriminality na místní úrovni	36
4.1.4	Subjekty prevence kriminality	36
5	Prevence kriminality v problematice drog na základních školách.....	38
5.1	Programy pro školské zařízení	38
5.2	Školní poradenské služby	40
5.3	Školní preventivní program.....	40
5.4	Metodik prevence	40
5.4.1	Metodická a koordinační činnost	41
5.4.2	Informační činnost	42

5.4.3	Poradenská činnost.....	42
5.5	Základní školy v teritoriu města Příbram	43
5.6	Manažerka prevence kriminality Města Příbram	44
5.7	Pracovní skupina prevence kriminality Města Příbram.....	45
6	Praktická část	46
6.1	Podmínky výzkumné části.....	46
6.2	Teoretické vymezení výzkumných otázek	47
6.3	Otázky pro školní metodiky prevence	48
6.4	Otázky pro manažerku prevence kriminality	49
7	Vyhodnocení polo-strukturovaných rozhovorů	50
7.1	Otázka číslo 1	50
7.2	Otázka číslo 2	51
7.3	Otázka číslo 3	52
7.4	Otázka číslo 4	53
7.5	Otázka číslo 5	53
7.6	Otázka číslo 6	54
7.7	Otázka číslo 7	55
7.8	Otázka číslo 8	55
7.9	Otázka číslo 9	56
7.10	Otázka číslo 10.....	57
7.11	Otázka číslo 11.....	59
8	Vlastní návrhy	61
	Závěr	62
	Seznam použitých zdrojů	65
	Seznam zkratk	67
	Seznam tabulek a grafů	68
	Seznam příloh.....	69

Úvod

Autor bakalářské práce provedl výzkum a analýzu problematiky prevence kriminality zaměřené na omamné a psychotropní návykové látky, tuto problematiku autor zacíлил konkrétně na základní školy v teritoriu města Příbram.

Téma problematiky prevenci kriminality na základních školách si autor vybral z tohoto důvodu, že z pozice příslušníka Policie České republiky, zařazeného na základním útvaru Obvodního oddělení v Příbrami, se prevencí kriminality zabývá, jako jednou ze svých činností, a právě prevenci kriminality a ochranu před návykovými látkami mezi žáky již na základních školách, vnímá jako jeden z klíčových aspektů, jak předcházet trestné činnosti. Základní školy jsou vzdělávací instituce, kde žáci získávají potřebné znalosti, vědomosti a dovednosti, které dále rozvíjejí ve svém životě. Zároveň jsou však žáci základních škol rizikovou skupinou, která je často vystavena rizikovému chování, které si v té době pro svou nedostatečnou rozumovou a mravní vyspělost nemusí uvědomovat.

Hypotézou je, na základě předběžně zjištěných informací, že základní školy v teritoriu města Příbram postupují, při prevenci kriminality ve smyslu návykových látek, odlišnými způsoby a neexistuje žádný jednotný postup, na základě kterého by mohly všechny základní školy v teritoriu města Příbram, při preventivních aktivitách postupovat jednotně a na základě uceleného metodického návodu.

Teoretická část je postupně zaměřena na objasnění tématu bakalářské práce. V první kapitole autor popsal hlavní a vedlejší cíl. V druhé části je bakalářská práce zaměřena na seznámení s návykovými látkami. Autor nejprve návykové látky rozdělil podle jejich účinků nebo vlastností či převládajícího efektu do celkem pěti hlavních skupin. U každé skupiny jsou uvedeni vybraní zástupci, u kterých je uveden jejich popis, vlastnosti a účinky. Třetí část je zaměřena na popis na téma prevence kriminality, je zde popsána struktura prevence kriminality a úrovně preventivních aktivit prevence kriminality. Čtvrtá část je zaměřena na popis systému prevence kriminality v České republice. Pátá část je zaměřena na popis konkrétní problematiky prevence kriminality v problematice návykových látek na úrovni základních škol, kterou postupně v podkapitolách zacíлил na základní školy v teritoriu města Příbram.

V šesté části jsou popsány podmínky, za kterých byla prováděna praktická část bakalářské práce, tedy výzkumem formou polo-strukturovaných rozhovorů se školními metodiky prevence ze základních škol v teritoriu města Příbram a polo-strukturovaným rozhovor s manažerkou prevence kriminality za Město Příbram. Autor v této části uvedl popis teoretického vymezení výzkumných otázek, pro účely polo-strukturovaných rozhovorů. Zároveň v této části uvedl, konkrétní otázky pokládané školním metodikům prevence a manažerce prevence kriminality při provedení polo-strukturovaných rozhovorů. V poslední kapitole praktické části bakalářské práce, tedy v sedmé části, autor analyzoval jednotlivé otázky provedených polo-strukturovaných rozhovorů.

V závěru této analýzy vyjádřil autor svůj návrh, jakým způsobem by bylo možné sjednotit postupy a metodiku prevence kriminality pro základní školy v teritoriu města Příbram, a uvedl řešení jak poskytnout pomoc školním metodikům prevence, při časově velmi náročném vyhledávání ověřených informací o návykových látkách.

Vzhledem ke značné rozsáhlosti přepisu provedených polo-strukturovaných otázek z rozhovorů, zejména přepisu odpovědí, se autor rozhodl tyto přepisy zařadit jako přílohy, a uvedl je na konci bakalářské práce.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce bude analýza aktuálního stavu prevence kriminality na základních školách v teritoriu města Příbram se zaměřením na problematiku drog. Vedlejším cílem bakalářské práce bude na základě výsledku hloubkových strukturovaných rozhovorů posouzení stavu, jakým způsobem v problematice drog probíhá prevence kriminality na jednotlivých základních školách v teritoriu města Příbram, řešení a návrh sjednocení postupu metodiků prevence kriminality na jednotlivých základních školách.

Autor v jednotlivých kapitolách teoretické části metodicky popisuje rozdělení návykových látek, následně obecně seznamuje s prevencí kriminality a popisuje strukturu prevence kriminality. V následující kapitole se autor zaměřuje na systém prevence kriminality v České republice. Další kapitolou autor zaměřuje na popis problematiky prevence kriminality na úrovni základní škol, v podkapitolách autor popis problematiky zaměřuje konkrétně na problematiku prevence kriminality na úrovni základních škol v teritoriu města Příbram.

V praktické části autor popisuje podmínky výzkumné části bakalářské práce, teoretické vymezení výzkumných otázek, uvádí otázky pokládané při polostrukturovaných rozhovorech, jak školním metodikům prevence, tak manažerce prevence kriminality. V závěrečné kapitole praktické části bakalářské práce, autor provádí obsahovou analýzu výzkumu provedených polo-strukturovaných rozhovorů se školními metodiky prevence ze základních škol v teritoriu města Příbram, tyto rozhovory následně komparuje i s informacemi získanými výzkumem z polostrukturovaného rozhovoru s manažerkou prevence kriminality Města Příbram.

2 Vymezení pojmu návykové látky

Návykové látky, obecně označované také jako drogy, jsou obecně lidskému organismu škodlivé látky, které lze dělit z mnoha hledisek. Jedním z hledisek, je dělení návykových látek s ohledem na konkrétní působení na lidský organismus a psychiku. Takové rozdělení bereme zejména v úvahu s ohledem na převládající efekt, kterým návykové látky působí na lidský organismus a psychiku zdravých lidí, nebo spíše v tomto případě dětí.

Zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník v § 130 definuje návykovou látku takto: *Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.*¹ Z pohledu autora je však tato definice spíše demonstrativní a konkrétnější definici uvádí v § 2 odst. 1 písm. a) zákon číslo 167/1998 Sb., Zákon o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, zde je návyková látka definována takto: *Návykovými látkami omamné látky a psychotropní látky přírodního nebo syntetického původu, které mají psychoaktivní účinky a současně jsou uvedeny v některé z příloh č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek, s výjimkou látky konopí extrakt a tinktura, která obsahuje nejvýše 1 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů a splňuje podmínku bezpečnosti podle zákona o obecné bezpečnosti výrobků.*²

Zakázané návykové látky definuje Světová zdravotnická organizace názvem drogy, přičemž pojem droga je definován takto: *Jakákoliv látka, která je-li vrpavena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí*³

2.1 Kategorizace drog

V případě kategorizace drog, existuje více způsobů, jak dělit návykové látky. Společensky nejznámější způsob rozdělení je na legální a nelegální návykové látky.

¹ČESKO. Zákon č. 40 Usnesením parlamentu České republiky ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In Sbíрка zákonů České republiky, 2009, Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbgfu2de>>

²ČESKO. Zákon č. 167 Usnesením parlamentu České republiky ze dne 11. června 1998, o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. In Sbíрка zákonů České republiky, 1999, Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjthe4f6mjwg4wtgmq>>

³WORLDHEATHORGANIZATION. *Expert comittee on drug dependece*. WHO: Geneve, 1969, s. 6, ISBN 978-92-4-004283-4

Odborná literatura nejčastěji uvádí klasifikaci návykových látek, podle vzniku, podle typu působení a chemického složení a podle stupně společenské škodlivosti a podle stupně společenské nebezpečnosti.⁴

2.1.1 Dělení dle vzniku

Na základě způsobu, jakým droga vznikla, rozdělují se drogy do tří skupin. Konkrétně látky přírodního původu, nejznámější zástupci jsou marihuana, hašiš a opium. Na látky semisyntetické, jejichž nejznámější zástupci jsou heroin, LSD a morfin. Poslední skupinou jsou syntetické látky, jejichž nejznámějšími zástupci jsou amfetaminy, metamfetaminy a extáze.⁴

2.1.2 Dělení dle typu působení a chemického složení

Tento způsob rozdělení kategorizuje drogy na základě jejich převládajícího efektu, zejména na psychiku zdravého jedince. Rozdělení tímto způsobem je rovněž do tří skupin, a to na tlumivé látky jakými jsou opiáty nebo hypnotika. Další kategorií jsou stimulační látky jako kokain nebo různé druhy amfetaminů. Poslední kategorií jsou halucinogeny, jejichž zástupci jsou extáze nebo LSD.⁴

2.1.3 Dělení dle stupně společenské nebezpečnosti

V případě rozdělení dle stupně společenské nebezpečnosti, jsou u každé omamně psychotropní návykové látky vždy zohledňovány zejména rizika zdravotního, kriminogenního a ekonomického faktoru, který jsou spojeny se zneužíváním takové látky.⁴

2.2 Cannabinoidy

Jedná se o návykové látky s halucinogenním účinkem. Účinná látka původem pochází z rostliny konopí indické, latinský název *cannabis indica*. Tato rostlina je považována za jednu z prvních nejstarších rostlin, která byla ve střední Asii cíleně pěstována jako textilní surovina a lék proti bolestem. Rostlina konopí obsahuje látku známou pod názvem elta-9-tetrahydrokanabinol a označením THC, která je nositelem zneužívaných halucinogenních účinků.⁵ Do této skupiny návykových látek je zařazena

⁴ ZÁBRANSKÝ, T. *Užívání drog v EU*. Praha: Úřad vlády ČR, 2005, 48 s. ISBN 80-86734-50-1

⁵ VALÍČEK, P. *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: Start, 2000, 191 s. ISBN 80-862-3109-7

Marihuana a Hašiř. Autor dále do této skupiny návykových látek zařadil rovněž látku Hexahydrocannabinol obecně známější jako HHC.

2.2.1 Marihuana

Marihuana se jako návyková látka se zneužívá v mnoha formách. Jako nejsilnější halucinogen je označována tzv. „ganja“, tedy sušený rostlinný materiál samičích květů s vysokým obsahem lepkavé pryskyřice. Právě tato pryskyřice má vysoký obsah návykové látky THC, nejčastěji se užívá kouřením v dýmkách nebo balením jako cigareta tzv. „joint“. Za méně účinný halucinogen je označován tzv. „phang“, tedy sušený rostlinný materiál listů z horní části samičí rostliny s obsahem návykové látky THC, nejčastěji se konzumuje jako extrakt v nápoji nebo jako pasta přidávaná do cukrovinek.⁶

2.2.2 Hašiř

Hašiř se jako návyková látka zneužívá v podobě hmoty z pryskyřice rostliny konopí, která se následně odděluje do drobnějších krystalků. Tato pryskyřice je zápachající, v závislosti na kvalitě, nažloutlá až tmavě hnědá látka, obsahující zhruba pětkrát vyšší koncentraci látky THC než marihuana. Hašiř je užíván kouřením drcených krystalků přidaných do tabáku nebo kouřením ve vodní dýmce.⁶

2.2.3 Hexahydrocannabinol(HHC)

Od roku 2022 přichází do Evropy nový fenomén, jedná se o psychoaktivní látku Hexahydrocannabinol obecně známější pod názvem HHC. Tato látka byla ve Spojených státech amerických objevena a vědecky popsána již v roce 1940. Jedná se o uměle vytvořenou, polysyntetickou, návykovou látku, která vychází z látky THC, jejíž je derivátem. Tato nová návyková látka je bedlivě sledována ze strany Evropského monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti, jelikož se jedná o látku, která má velmi podobné účinky jako látka THC, respektive částečně v nízkém procentu tuto látku obsahuje, započal legislativní proces nejen v České republice na uvedení této látky do seznamu zakázaných. V roce 2023 však byly zaregistrovány další dvě rozdílné chemické sloučeniny odvozené od HHC, a to acetát HHC (HHC-O) a hexahydrokanabifol (HHC-P), na které do současné doby nebyla legislativa schopna jakkoliv reagovat. Jedná se o nový trend s významnou změnou na trhu s „legálními“ náhražkami konopí. Účinky HHC jsou mnoha aspektech podobné účinkům THC. Prodej

⁶VALÍČEK, P. *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: Start, 2000, 191 s. ISBN 80-862-3109-7

těchto látek je prováděn v mnoha variantách, mezi které patří květy a pryskyřice konopís nízkým obsahem THC, na které byl HHC nastříkán nebo přimíchán (vypadají a voní jako nelegální konopí), vape pera, e-liquidy a e-liquidové kazety pro použití v e-cigaretách, dále nápoje, oleje, žvýkáci bonbony. Nejvyšším rizikem u této návykové látky je, že může dojít snadno k předávkování a vyvolání nepříjemných fyzických a psychických stavů.⁷ V případě látky HHC autor shledává další nebezpečí v podobě právní úpravy v České republice, jelikož není nebo systémově chybí opatření, které by zabránilo prodeji HHC v podobě bonbónů dětem, které si nemusí uvědomovat rizika spojená s užíváním HHC. Od 01.03.2024 sice vláda nařídila zákaz prodeje produktů s obsahem HHC, který by měl být platný do 01.01.2025, nicméně se jedná prozatím jen o dočasné řešení.

2.3 Halucinogeny

Halucinogeny jsou látky patřící do velmi široké skupiny návykových látek, jednáo přírodní ale i synteticky vyrobené látky, které podstatným způsobem působí na lidský organismus a zejména na vědomí. Jsou to látky způsobující změny ve vnímání smyslů, změny vnímání času způsobují změny ve vnímání smyslů, změny vnímání času a prostoru až po halucinace.⁸ Mezi obecně nejznámějšími zástupci autor vybral meskalin, lysohlávky, durman a LSD.

2.3.1 Meskalin

Meskalin je přírodní halucinogenní látka obsažená v některých druzích kaktusů, nejčastěji se jedná o kaktus známý pod názvem peyotl, latinsky *lophophora williamsii*. Z této rostliny se využívá nadzemní část, která obsahuje nejvíce alkaloidů. Části kaktusu peyotl se sklízí, následně zpracovávají na přibližně jeden centimetr tenké plátky a suší. Užívají se buď celé, nebo jako prášek. Uživatelé meskalinu mají změnu vnímání okolí, mohou pozorovat různé barevné záblesky, často dochází k depresím. Dalším negativním projevem po podání peyotlu je zrychlený tep, zvýšené pocení slinění, tyto pocity mohou působit až 9 hodin.⁸

⁷UJVÁRY, I. *Hexahydrocannabinol(HHC) and related substances*. Lisabon: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023. ISBN 78-92-9497-855-4

⁸KALINA, K. a kolektiv. *Drogy a drogové závislosti 2*. 1. Vyd., Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, 343 s. IBSN 80-86734-05-6

2.3.2 Lysohlávky

Lysohlávky jsou houby z rodu *Psilocybe*, rostou téměř po celém světě, avšak nejvíce se jim daří, v pro ně nejideálnějším, prostředí Evropy a Střední Americe a pásnu mírného klimatu. Hlavními účinnými látkami lysohlávek jsou psilocin a psilocibin. Nejčastěji se užívají žvýkáním plodnic lysohlávek buď v syrovém stavu, nebo sušené. V sušené podobě se dále užívají nadcené v prášku, který je následně přidáván do odvarů, polévek nebo nápojů.⁹

2.3.3 Durman obecný

Durman obecný je nyní již poměrně známou okrasnou rostlinou, která může být jednoletá nebo víceletá. Tato rostlina vzrůstá běžně do výšky až 140 centimetrů a je známa svými velkými květy ve tvaru zvonu. Listy, ale zejména semena této rostliny, obsahují hlavní účinnou látku alkaloidy tropanové řady, více známé jako hyoscyamin, atropin, skopolamin. Listy se užívají do směsí čajů. Semena v nadcené podobě se přidávají do nápojů, zejména alkoholických pro zvýšení účinnosti. Po užití těchto látek dochází k čichovým nebo i zrakovým halucinacím. Ve velkých dávkách tropanové alkaloidy z durmanu způsobují realistické halucinace vyvolávající málo kontrolovatelné agresivní chování uživatele durmanu. Vzhledem k téměř nemožnému zjištění procentového obsahu návykové látky a tak zvolení správného dávkování, je při užívání velké riziko silné intoxikace lidského organismu a nemožnosti jakékoliv kontroly ovládacích schopností těla uživatele.¹⁰

2.3.4 Diethylamid kyseliny lysergové (LSD)

LSD je uměle vytvořená silně halucinogenní návyková látka, v laboratořích společnosti Sandoz ve Švýcarsku byla vytvořena již v roce 1938. V té době nebyly zjištěny žádné významné účinky nebo využití. V roce 1943 byly objeveny halucinogenní účinky této látky. Během 50. let 20. století probíhaly testy, jelikož výzkumný tým společnosti Sandoz věřil, že LSD může pomoci při léčení nemocí jako autismus nebo různých variant depresí. Testování v mnohých případech probíhalo na území současné České republiky, dobrovolní uživatelé však při testování zažívali silné halucinogenní představy o tom, že mohou létat a došlo k případům, kdy vyskočily z okna budov klinik, kde testování probíhalo. V současné době je tato návyková látka

⁹ SANANIM, kolektiv autorů sdružení. *Drogy, otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2

¹⁰ VALÍČEK, P. a kol. *Rostlinné omamné drogy*. 1. vyd. Benešov: Start, 2000, 191 s. ISBN 80-86231-09-7

užívána v podobě tzv. tripu, tedy papírovém lístečku o velikosti 5 x 5 milimetru, který je látkou LDS napuštěn. Užití je prováděno vložením pod jazyk, přičemž při rozpouštění dochází k uvolňování LSD do lidského organismu. Po užití této návykové látky dochází vlivem halucinací příjemnému a nepříjemnému stavu intoxikace. Příjemný stav je doprovázen pocitem dobré nálady až nekontrolovatelného smíchu, který však rychle odeznívá a nastává druhá část, při které uživatel zažívá silné úzkosti a deprese, často označované za hororové halucinace se závratěmi s projevem slinění nebo zvracení.¹¹

2.4 Opiáty

Název této skupiny návykových látek je odvozen od látky opium. Opiáty jsou skupinou drog vyznačujících se vysokým vznikem závislosti. Při užívání této skupiny drog dochází rychle k velmi silné psychické ale i fyzické závislosti. Abstinenční příznaky vzniklé vlivem nedostatku opiátů mají silný průběh.¹² Mezi zástupce opiátů patří opium, morfin, heroin a kodein. Mezi opiáty autor zařadil i látku kraton, a to jak pro účinky této látky tak původní účel, kdy kraton sloužil jako náhrada za opium.

2.4.1 Opium

Látka opium je pryskyřice hnědé barvy, která vytéká po narušení nebo nařiznutí nezralé makovice rostliny mák setý. Z historických pramenů je tato látka známa z oblasti dnešního Řecka již z doby 9 století před našim letopočtem, kde se používalo jako lék nebo k náboženským rituálům. Účinnou látkou opia jsou látky morfin a kodein v jejich přírodní podobě. Opium je užíváno nitrožilně v podobě opiových odvarů, nebo kouřením v dýmkách s tabákem nebo dokonce i hašišem.¹²

2.4.2 Morfin

Morfin je látka chemicky izolovaná ze surového opia, kde tvoří jednu ze základních složek. Jedná se téměř čistě bílou krystalickou látku, nejčastěji v podobě jemného prášku. Původní účel byl pro lékařské využití, jako lék tlumící bolesti a v malých dávkách jako lék na nespavost. Morfin je zneužíván nitrožilním podáním, orálním užitím v sirupu nebo tzv. šňupnutím, přičemž pro větší efekt je tato látka zneužívána společně s alkoholem. Po užití nastávají stavy uklidnění, zvýšení

¹¹ SANANIM, kolektiv autorů sdružení. *Drogy, otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2

¹² VRBA, I. LEJČKO, J. KOZÁK, J. *Opiody 2*. přeprac. vyd. Praha: Maxdorf, 2021, 504 s. ISBN 978-80-7345-664-1

sebevědomí nebo i euforie. Dlouhodobým užíváním dochází v lidském organismu k vytvoření si tolerance a potřebě zvyšovat dávky. Opakovanou nutností zvyšovat dávky nakonec dochází k předávkování s následkem bezvědomí nebo útlumu dýchání, bez poskytnutí pomoci i s následkem smrti.¹³

2.4.3 Kodein

Kodein je druhou hlavní složkou opia, stejně jako morfin je získáván ze surového opia. Jedná se o tekutinu nebo bílý prášek v tabletách. Původní účel byl pro lékařské využití pro výrobu léků na nachlazení a trávicí obtíže. Kodein je zneužívána v tekuté i pevné podobě, a to nitrožilně v případě tekutiny nebo orálním užitím tablety. Obdobně jako morfin po užití nastávají stavy euforie, které jsou následně vystřídány ospalostí. Pravidelným zneužíváním může dojít k zažívacím problémům nebo problémům s vyprazdňováním, ale i k impotenci.¹³

2.4.4 Heroin

Heroin byl syntetizován v 70. letech 19. Století při chemické reakci vaření dvou látek, látky acethanhydrid a látky morfin. Hlavní surovinou je stejně jako u opia pryskyřice z nezralých makovic rostliny mák setý. Heroin má ze všech zástupců opiátových drog nejvyšší riziko vzniku závislosti, k závislosti na heroin může dojít již po prvním užití. Původní účel byl pro lékařské využití jako velmi účinný lék na kašel. Jedná se krystalickou látku v podobě prášku bílé až narůžovělé barvy, nebo v podobě hnědých krystalů připomínající třetinový cukr, ale tmavší barvy. Zneužíván je nitrožilním užitím. Stejně jako ostatní opiáty i heroin má uklidňující až euforické účinky, následně se dostavuje ospalost až útlum dechu, přičemž heroin takto působí na celý nervový systém uživatele. Mimo to má heroin silné abstinenci příznaky, projevující se pocením, průjmami a depresemi, které obvykle trvají po dobu deseti dní.¹³

2.4.5 Kratom

Kratom je látka získávaná z listů tropického stromu *Mitragyna speciosa* jehož výskyt je zejména ve státech jižní části Asie. Sušené i čerstvé listy se žvýkaly pro povzbuzující účinky, jako boj proti únavě při dlouhých a vyčerpávajících pracovních

¹³ VRBA, I. LEJČKO, J. KOZÁK, J. *Opiody 2.* přeprac. vyd. Praha: Maxdorf, 2021, 504 s. ISBN 978-80-7345-664-1

činnostech. V tradiční medicíně se užíval i jako náhrada opia.¹⁴V posledních letech se celosvětově kratom rozšířil po celém světě jako nový fenomén v podobě prášku zelené barvy, který je rozpouštěn ve vodě formou nápoje. Hlavní účinnou psychoaktivní látkou v listech je látka mitragynin a látka 7-hydroxymitragynin, které jsou nejsilnějšími alkaloidy získávanými z listů. Mitragynin byl poprvé izolován již v roce 1921, zatímco 7-hydroxymitragynin byl identifikován až v roce 1993. V případě kratomu platí, že v malých dávkách má stimulační a povzbuzující účinky podobně jako látka kokain, avšak ve vysokých dávkách působí spíše sedativním účinkem podobně jako je tomu při užití látky morfin. Závislost na látce kratom je spíše psychická, obdobně jako u dalších opiátů. Pravidelné užívání látky kratom může způsobit závislost, následné abstinenční příznaky jsou relativně mírné a odeznívají zpravidla do týdne, mohou se však projevit úzkostí, celkovou slabostí lidského organismu, nevolností, pocením nebo bolestí svalů.¹⁵ U látky kratom autor sledává další riziko, a to v právní úpravě, jelikož v České republice je kratom volně prodejný a to i dětem, které si nemusí uvědomovat jeho škodlivost. Látka kratom je v současné době pro prodej legální, vláda České republiky sice připravuje legislativu, která by povolila prodej pouze osobám starších osmnácti let, nicméně ani toto opatření nebude z pohledu autora zcela účinné.

2.5 Stimulační drogy

Stimulační drogy jsou návykové látky, jejichž hlavním efektem je duševní povzbuzení a tělesná stimulace. Zneužíváním stimulačních drog dochází ke zvýšení pozornosti, až k euforickým stavům, které jsou však doprovázeny nechutenstvím, poruchám v příjmu potravy nebo poruchám chování uživatele. Stimulační drogy zpravidla nevyvolávají fyzickou závislost, nebezpečím při jejich zneužívání je ve velmi silné psychické závislosti. Autor vybral nejznámější zástupce, mezi tyto patří kokain, amfetamin, metamfetamin, extáze.

2.5.1 Kokain

Kokain je zástupcem přírodních stimulačních drog, který je získáván z listů rostliny kokainovník pravý, latinský název *erythroxylon coca*. Listy této rostliny byly užívány obyvatelstvem Jižní Ameriky už před 5000 lety k obřadním účelům, nebo jako

¹⁴RÄTSCH, Ch. *The Encyclopedia of psychoactive plants. Ethnopharmacology and its applications*. Park Street Press, Rochester, Vermont, 2005, 942 s. ISBN: 0-89281-978-2

¹⁵THE EMCDDA. Kratom drug profile. In *Kratom (Mitragyna speciosa) drug profile* [online]. Lisbon: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z WWW: <https://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/kratom_en>.

povzbuzovalo, žvýkáním listů kokainovníku, při výstupu a překonávání horských hřebenů hor, kde při vyčerpávajících pochodech působil na snížení pocitu hladu, povzbuzení lidského organismu a potlačení únavy. Kokainovník pravý byl v 16. století dovezen do Evropy, ale až v roce 1860 byl z listů rostliny v laboratořích izolován alkaloid, ze kterého později vznikla návyková látka kokain. Původně však tento alkaloid měl pouze lékařské využití jako lék na astma nebo jako lék na deprese v podobě kokainové pasty. Až následnou chemickou úpravou vznikl prášek, který byl užíván jako anestetikum a následně zneužíván jako návyková látka. Kokain je jako prášek užíván tzv. šňupnutím za pomoci brčka nebo vhodného předmětu srolovaného do ruličky, z filmů známé stočení bankovky, lze jej užívat i kouřením nebo nitrožilním podáním do žíly. Velkým rizikem kokainu je silná rychle se rozvíjející psychická závislost, vznik tolerance lidského organismu a s tím spojené riziko snadného předávkování. Po užití dochází ke zvýšení pohybové aktivity, vrůst sebedůvěry, negativní stránkou je nevolnost, pocení, nespavost a vznik depresí. Dlouhodobým užíváním kokainu dochází k fyzickému poškození nosní sliznice, krvácení z nosu a v krajních případech i rozpadu nosní přepážky.¹⁶

2.5.2 Amfetamin

Amfetamin je jednou z nejstarších uměle, tedy synteticky, vyrobenou návykovou látkou. Ve 20. letech minulého století byl prodáván a vyráběn jako lék s názvem Bazedrin, který byl používán jako podpůrný lék při obezitě, ale také jako přípravek k uvolnění nosu a dýchacích při nachlazení. Tento lék, pro své účinky povzbuzení a dočasné nepotřeby spánku, byl v případě letců a jednotek speciálních sil spojeneckých armád během 2. světové války, zejména amerických, používán v takzvaných nouzových nebo kritických balíčcích. Po 2. světové válce a nástupu farmaceutického průmyslu byla látka amfetamin zneužívána jako návyková látka v podobě téměř bílého prášku nebo krystalků, k užití dochází šňupáním, kouřením nebo nitrožilním podáním. Po požití dochází k účinkům uvolnění, nárůstu energie a nepotřeby spánku, zvýšení aktivity až k hyperaktivnosti, po kterých dochází k fázi útlumu. Dlouhodobé užívání amfetaminu má za následek silnou psychickou závislost doprovázenou depresemi a v krajním případě sebevraždnými úmysli.¹⁷

¹⁶SANANIM, kolektiv autorů sdružení. *Drogy, otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2

2.5.3 Metamfetamin

Návyková látka metamfetamin, známá pod obecným názvem pervitin, je dalším zástupcem synteticky vyrobených drog. Stejně jako amfetamin byl původně vyroben jako lék, který byl následně využíván během 2. světové války pro armádní využití ze strany armád Osy, zejména Japonci a Němci. Po konci 2. světové války byl metamfetamin využíván jako lék na deprese a post-traumatické stavy, později však bylo od této medikace ustoupeno z důvodu vysoké návykovosti a psychické závislosti pacientů. Od roku 1989 se jedná o nejvíce rozšířenou a vyráběnou drogu na území současné České republiky. Hlavní stimulační složkou je látka Efedrin, který byl v té době základní složkou léků na kašel a rýmu. V současné době je efedrin chemickou reakcí získáván z léků, které spadají pod kontrolu prodeje, jako je Modafen nebo Nurofen. Tyto léky se za užití příměsí louhu a kyseliny fosforečnan a dalších činidel mění metamfetamin, který známe v současné době, tedy prášek s krystaly bílé barvy s odstíny hnědé barvy v závislosti na procentuální poměr obsahu nečistot. V případě metamfetaminu existuje několik způsobů užití, nitrožilně, orálním užitím tablety, kouřením nebo šňupnutím. Po užití metamfetaminu dochází téměř ihned k pocitu euforie a snížení únavy s pocitem zvýšení fyzické síly, tyto stavy jsou však následně po odeznění vystřídaný depresemi, agresivitou a pocitem celkového vyčerpání lidského organismu. Dlouhodobé užívání má za následek poškození vnitřních orgánů, zejména jater a plic, kardiovaskulární onemocnění a nezanedbatelný je i vliv na změnu osobnosti uživatele.¹⁷

2.5.4 Extáze

Návyková látka 3,4-metylendioxy-N-metylamfetamin zkráceně podle chemického vzorce MDMA je obecně známa jako extáze. Svými účinky tuto návykovou látku lze zařadit mezi halucinogeny i stimulanty. Autor se rozhodl pro zařazení extáze mezi stimulační drogy i s ohledem na obecnou znalost látky jako taneční droga. MDMA je chemicky vyrobená látka, která byla testována psychiatrii a psychoterapii, přesto však první využitelný účel byl v lecích na hubnutí. V 70 letech minulého století začala být látka zneužívána jako droga, která se později rozšířila téměř do celého světa, přičemž je zneužívána jak tzv. taneční droga v tanečních klubech nebo na tanečních párty. MDMA má podobu různě velkých různě barevných tablet s obrázkem, které se užívají orálním způsobem polknutím, nebo v podobě prášku, jenž je užíván tzv.

¹⁷SANANIM, kolektiv autorů sdružení. *Drogy, otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2

šňupnutím nosem. Po užití MDMA přichází stav silné euforie, fyzické aktivity a pocení. Hlavním rizikem, mimo trávicí obtíže a nevolnost, je celkové přehřátí lidského organismu s následkem kolapsu a v krajním případě smrti. MDMA obdobně jako ostatní stimulační drogy je známa spíše pro psychickou než fyzickou závislost.¹⁸

2.6 Psychofarmaka

V případě psychofarmatických návykových látek se jedná o zneužívání léků, které byly původně vyrobeny a určeny k léčbě špatných psychických stavů, jako jsou úzkosti a halucinace. Hlavním rizikem psychofarmak je ta skutečnost, že při dlouhodobém zneužívání může dojít k nevratným změnám psychického stavu uživatele. Jak by se mohlo zdát tak psychofarmaka nejsou jen léky užívané na předpis, ale i volně prodejné léky na chřipku obsahující látku dextromefortan nacházející se v sirupu na kašel značky Robitussin. Autor jako zástupce psychofarmak vybral rohypnol, anxiolytika, neuroleptika a benzodiazepiny.¹⁸

2.6.1 Rohypnol

Lék Rohypnol není v České republice volně prodejný, jelikož se jedná o lék zařazený do skupiny s hypnotickými a sedativními účinky. Prodejný je na základě lékařského předpisu, jako lék na poruchy spánku. Po užití dochází ke zklidňujícímu účinku, vedlejším účinkem je svalová slabost a únava. Lék Rohypnol je zneužíván polykáním většího množství tablet, nebo nadrcením tablety do prášku a tzv. šňupnutím nosem, případně nitrožilním podáním. Užívání vzniká silné psychická i fyzická závislost.¹⁸

2.6.2 Anxiolytika

Mezi anxiolytika patří léky sloužící pro utlumení centrálního nervového systému lidského těla. Jedná se o léky volně neprodejné, pouze na základě lékařského předpisu. Užívány jsou k léčbě stresu, strachů a úzkosti, k nežádoucím účinkům těchto léků patří zácpy, celkové ospalost a závratě. Zneužívány jsou v kombinaci s alkoholem, který často nekontrolovatelně zvyšuje účinky na centrální nervovou soustavu. Na užívání léků sice nevzniká psychická ani fyzická závislost, avšak dlouhodobé zneužívání může vést ke vznikům epileptických záchvatů, v jejichž důsledku může dojít ke smrti uživatele.¹⁸

¹⁸SANANIM, kolektiv autorů sdružení. *Drogy, otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2

2.6.3 Neuroleptika

Neuroleptika jsou nejrozsáhlejší skupinou psychofarmak, do této skupiny patří různé léky jako antidepresiva a antipsychotika. Léky označované jako neuroleptika se používají k léčbě sexuálních deviací nebo schizofrenii, ale také jako léky k odstranění intoxikace jiných návykových látek. Obdobně jako anxiolytika jsou tyto léky zneužívány společně s alkoholem. Nebezpečí takové kombinace je náhlé snížení krevního tlaku, silná ospalost a snížená schopnost pocení se, a regulovat tak tělesnou teplotu.¹⁹

2.6.4 Benzodiazepiny

Benzodiazepiny jsou léky vyznačující se rychlou tolerancí lidského organismu, což má za následek rychlé a postupné zvyšování dávek těchto léků. Nejznámějším představiteli benzodiazepaminů jsou léky Rohypnol, Xanax a Rivotril. V případě užívání uvedených léků již po několika měsících užívání vzniká silná fyzická i psychická závislost. Při zneužívání společně s alkoholem dochází k nežádoucím účinkům, jako je porucha soustředění, zhoršení paměti nebo zvýšení agresivity. Benzodiazepaminy bývají rovněž zneužívány společně s opiáty, které mnohonásobně zvyšují prvotní tlumivý účinek, což může vést až k úplnému utlumení dechu s následkem smrti.²⁰

2.7 Data o zneužívání návykových látek

Ze Zprávy o nelegálních drogách České republiky 2023, Národního monitorovacího střediska pro drogy závislosti, bylo za rok 2022, průzkumem zaznamenáno zneužívání návykových látek mezi žáky základních škol. Konkrétně například v případě všech konopných látek se jednalo o 7,8 % žáků, u látky kraton 1 % žáků, u látky extáze o 0,4 % žáků, u halucinogenních hub o 0,6 % žáků, u látky LSD o 0,4 % žáků, u látek amfetamin/metamfetamin o 1,3 % žáků, u látky kokain o 0,3 % žáků a v případě všech opiátů o 0,4 % žáků.²¹Dále bylo ze Zprávy o problematice užívání psychoaktivních léků v České republice 2023, Národního monitorovacího střediska pro drogy závislosti, bylo za rok 2022, průzkumem zaznamenáno zneužívání

¹⁹SANANIM, kolektiv autorů sdružení. *Drogy, otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2

²⁰ŠTABLOVÁ, R. *Drogy, kriminalita a prevence*. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1997, 205 s. ISBN 80-859-8164-5

²¹CHOMYNOVÁ, P. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2023, 186 s. ISBN 978-80-7440-323-1

psychoaktivních léků mezi žáky základních škol. Konkrétně u léků na uklidnění nebo spánek, tyto léky alespoň jednou zneužilo 6,25 % žáků a opakovaně je užívá 1,8 % žáků. Léky se stimulačním účinkem alespoň jednou zneužilo 3,8 % žáků a opakovaně je užívá 1,1 % žáků. V kombinaci s alkoholem bylo rovněž zjištěno, že psychoaktivní léky alespoň jednou zneužilo 6,3 % žáků a opakovaně je takto zneužívá 1,9 % žáků.²²

²²CHOMYNOVÁ, P. *Zpráva o problematice užívání psychoaktivních léků v České republice 2023*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2023, 113 s. ISBN 978-80-7440-324-8

3 Prevence kriminality a struktura

V obecném smyslu můžeme prevenci vnímat jako nástroj, kterým je definována ochrana a předcházení škodlivým jevům. V konkrétním slova smyslu vzhledem ke kriminalitě, se jedná o soubor preventivních opatření nebo aktivit, které jsou mimo vymezenou oblast opatření trestního práva.²³

Tyto aktivity a opatření jsou zaměřena na oslabení, neutralizaci nebo úplné odstranění kriminogenních faktorů, za účelem znesnadnit kriminální jednání nebo v případě již probíhajícího kriminálního zastavit růst kriminality. V širším slova smyslu se jedná o koncepci, při které trestní právo a justiční systém nevyužívá pouze represivní charakter formou uložení trestu, ale naopak na osobu potenciálního pachatele ale i jeho okolí, působí za účelem předejít protiprávnímu jednání.²⁴

Prevence kriminality představuje, ze společenského hlediska, záměrné, cílené, plánované a odůvodněné působení směrem k příčinám páčání kriminality. Cílem prevence kriminality je odstranit nebo vhodným způsobem působit ze strany státních i samosprávných orgánů a nevládních organizací, tak aby alespoň částečným způsobem došlo k eliminaci negativním projevům kriminality. Během prevence kriminality je zapotřebí vzít v úvahu, že kriminalita, je jen jedním s projevů sociální patologie. Předmětem prevence kriminality jsou: kriminogenní faktory, potenciální či skuteční pachatelé trestných činů a potencionální či skutečné oběti trestných činů.²⁵

3.1 Struktura prevence kriminality

Struktura prevence kriminality představuje všechny aktivity prevence kriminality sociální, situační i prevenci viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů. Do této struktury lze začlenit i prevenci prostřednictvím zvláštním preventivním programů, na kterých se podílí sociální subjekty. Takováto prevence je prevencí sociální, která je součástí celkové sociální politiky v konkrétním regionu. Její podstatou je vytváření příznivých společenských podmínek v ekonomické oblasti, zaměstnanosti, humanizace,

²³SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

²⁴ZOUBKOVÁ, I. MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5

²⁵BAGIONOVÁ, T. BELUŠKOVÁ, D. *Prevenca kriminality*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2014. 50 s. ISBN 978-80-8052-998-7

duchovního rozvoje, výchovně-vzdělávacích činnostech a možnostech využití volného času, za účelem zkvalitnění způsobu života.²⁶

3.1.1 Sociální prevence

Pojem sociální prevence označuje všechny aktivity jedince, které ovlivňují jeho proces socializace, sociální integraci ve společnosti. Všechny tyto aktivity jsou zaměřeny na změnu negativních nebo nepříznivých podmínek života jedince, autorem jsou považována za stěžejní příčiny páchání trestní činnosti. První zmínky o vzniku sociální prevence jsou od třicátých až čtyřicátých let 20. Století.²⁷

Sociální prevence se v případě nezletilých a mladistvých orientuje na prevenci poruch dování dětí a mladistvých, prevenci recidivy kriminality, prevenci násilného jednání s důrazem i na násilí v rodině, prevenci na rasově motivované jednání a prevenci mravnostní kriminality s důrazem na dětskou pornografii, v neposlední řadě i na prevenci spojenou s ochranou před návykovými látkami a před jejich vlivem.²⁷

Sociální prevence je součástí sociální politiky. Realizace sociální prevence a realizace preventivních programů významným způsobem pozitivně ovlivňuje vyhlídku jedince na sociální život, ale i celkovou situaci v obci nebo městě. Účinnost sociálně preventivních programů je těžko měřitelná statistickými nebo ekonomickými čísly, lze ji pouze odvodit s ohledem na vyhlídky jedinců do dalšího života, tyto jedince označujeme jako objekty preventivního působení.²⁷

3.1.2 Situační prevence

Situační prevence patří do skupiny strategií prevence a kontroly kriminality, která se zaměřuje na kriminální události ve spojení s místem, dobou a četností výskytu. Situační prevence vychází ze znalosti a zkušenosti, že určité druhy konkrétní kriminality se vyskytují v konkrétních místech, v určité konkrétní době nebo jen za určitých okolností a tuto kriminalitu lze minimalizovat učiněním opatření technické nebo fyzické

²⁶VRÁBLOVÁ, M. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestné činnosti mládeže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 188 s. Autorské publikácie. ISBN 978-80-7380-371-1

²⁷SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

povahy, za účelem co nejvíce minimalizovat kriminogenní podmínky pro vznik kriminální události.²⁸

Situační prevence je zaměřena na ochranu bezpečnosti a veřejného pořádku, na ochranu života, zdraví a majetku občanů. Cílem situační prevence je maximálně omezit možnost, že dojde ke spáchání konkrétních trestných činů, nebo jiných protispolečenských jednání, a to za využití konkrétních nesilových zásahů do prostředí, které kriminogenní prostředí vytváří nebo umožňuje. Situační prevence má poměrně vysokou účinnost, je však ovlivněna možnostmi finanční a personální možnostmi, kterou jsou do preventivních opatření vloženy. Situační prevence má určité i další limity, a to zejména přesun kriminality na jiného území nebo oblasti, změnou doby kdy ke kriminalitě dochází nebo změnou druhu kriminální činnosti. Odpovědnost za situační prevenci má jako ústřední orgán Ministerstvo vnitra, které jej přenáší na policejní orgány, dále v samosprávné působnosti obce a města a v neposlední řadě samotní občané.²⁹

V minulosti byla situační prevence nazývána také jako technická prevence, vycházející z lidového rčení „příležitost dělá zloděje.“²⁹

3.1.3 Prevence viktimmnosti

Prevence viktimmnosti je využití metody sociální i situační prevence zároveň. Prevence viktimmnosti se začala využívat v návaznosti na vznik a rozvoj viktimmologie, jako samostatné vědní kriminologické disciplíny, jenž se zabývá možným vztahem mezi pachatelem trestného činu a obětí trestného činu. Prevence viktimmnosti je rozdělena do tří kategorií podle míry rizika ohrožení na primární, sekundární a terciální. Prevence viktimmnosti je založena na principech bezpečného chování občanů, jako potenciálních obětích trestného činu, jejich odlišnému chování v různých kriminogenních situacích a jejich psychickou připravenost, že se mohou stát obětí trestného činu aby tak mohly být na tuto skutečnost připraveni. Prevence viktimmnosti se v tomto směru orientuje na informování a poučení veřejnosti o národních ale i mezinárodních právních normách, které se týkají ochrany práv obětí trestných činů. V neposlední řadě se prevence

²⁸ŠČERBA, F. COUFALOVÁ, B. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, 320 s. ISBN 978-80-7502-131-1

²⁹ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4 s. 24

viktimmnosti orientuje i na informování občanů o možnostech a prostředcích ochrany majetku, života a zdraví.³⁰

3.2 Úroveň preventivních aktivit

Aktivity prevence kriminality se zabývají vzájemně se ovlivňujícími a podmiňujícími se příčinami proč dochází k páčání trestných činů. V současné době je nejvyužívanějším způsobem hierarchické uspořádání na schéma primárních, sekundárních a terciálních preventivních aktivit. Měřítkem pro rozlišení úrovně prevence kriminality je v tomto případě okruh, kterých se preventivní aktivita týká, tedy zda se jedná o preventivní opatření k celé populaci, ke konkrétní rizikové skupině, nebo na konkrétní jedince, kteří se již kriminálního jednání dopustili. Ve však úrovních preventivních aktivit jsou preventivní opatření doplněny o metody sociální, situační prevence a prevenci viktimmnosti.³¹

3.2.1 Primární prevence

Úroveň primární prevence představuje snahy o pozitivní ovlivnění celé populace, tedy od dětí, mladistvých dospělých i seniorů. Působí na každého bez ohledů na jeho konkrétní potenciální kriminogenní ohrožení. Obsahuje zejména osvětové, vzdělávací a výchovné aktivity včetně poradenství, které jsou určeny pro celý okruh veřejnosti. Primární prevence má za úkol poskytnout základní informace o smysluplném využití volného času, o bezpečném trávení volného času a možnostech kulturního a sportovního vyžití. Rovněž je zaměřeno na poskytování dostatečných a přiměřených informací k obeznámení se s trestnou činností a odpovědností za ní. Centrem primární prevence jsou rodiny, školské zařízení a sociální prostředí občanů.³¹

Primární prevence může být sociální, situační i viktimologická. Autor vnímá primární prevenci sociální, jako prostředí určené pro vzdělávání a výchovu občanů. Zajištění dostatečné možnosti uplatnění na pracovním trhu. Primární prevenci situační autor vnímá, jako informace o možnostech plánování např. lidských sídel s ohledem na možnosti fyzické ochrany jako jsou ploty u domů, instalované zabezpečovací a monitorovací kamerové systémy. Dále vyhnutí se velkým a nepřehledným oblastem se

³⁰ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

³¹ VRÁBLOVÁ, M. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 188 s. Autorské publikácie. ISBN 978-80-7380-371-1

zástavbou domů, např. velká sídliště nebo tzv. satelitní městečka v okrajových částech obcí. Primární prevenci viktimologickou autor vnímá jako poskytnutí informací v médiích nebo sociálních sítích na nové hrozby vloupání do domů nebo podvody v prostředí kyberkriminality.³²

3.2.2 Sekundární prevence

Úroveň sekundární prevence představuje snahu působit na konkrétní rizikové skupiny obyvatelstva. Rovněž je sekundární prevence zaměřena kriminální rizikové situace a prostředí. Sekundární prevence se oproti primární prevenci zaměřuje na okruh nebo skupiny osob, u kterých je dán vyšší předpoklad, že se stanou obětí trestného činu, nebo naopak se mohou stát potenciálními pachateli trestného činu. Oblastmi sekundární prevence jsou sociálně patologické jevy jako drogové závislosti, gamblerství, alkoholové závislosti, výtržnictví, záškoláctví či etnické problémy rasismu.³²

Jednou z těchto skupin jsou i děti základní školní docházky, u kterých je vlivem uvedených sociálně patologických jevů zvýšena pravděpodobnost existence delikventního jednání. Autor je toho názoru, že zejména v případě dětí na základní škole je jako nejvhodnější prevencí smysluplné využití volného času a zaměření se na působení v sociálním prostředí a sociálních vztazích, ve kterém žáci základní škol žijí.

Sekundární prevence může být sociální, situační i viktimologická. Autor vnímá sekundární prevenci sociální, jako prostředí a opatření, kterým budou zřízeny různé vzdělávací programy a kurzy. Sekundární prevenci situační autor vnímá, jako přítomnost Policie ČR nebo Obecní policie, instalaci kamerových systémů či osvětlení tmavých rohů a míst v městech. Sekundární prevenci viktimologickou autor vnímá jako existenci a pořádání preventivních přednášek a programů z oblasti prevence kriminality, nebo zavedení kurzů pro sebeobranu.

3.2.3 Terciální prevence

Terciální prevence se zabývá působením na osoby, které se již kriminálního jednání dopustili. Rovněž se orientuje na části měst nebo konkrétní lokality, které již byly kriminalitou postiženy, a ve kterých již došlo ke spáchání trestných činů. Působení na osoby, které se již trestného činu dopustily, se nazývá resocializace. Terciální

³² SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

prevencí lze pomocí resocializačního programu působit na osoby, tak aby našly pracovní uplatnění, umožnění rekvalifikace nebo pomocí při zisku sociální a ekonomické samostatnosti bez potřeby dopouštět se trestných činů. Další oblastí terciální prevence je cíl zapůsobit na prostředí resocializované osoby a obnova nefunkčnosti sociální prostředí, ve kterém resocializovaná osoba žije. Hlavními odstrašujícími nástroji jsou pohružky tresty, ukládání ochranných a výchovných opatření nebo dohledová péče Probační a mediační službou. Cílem těchto opatření je minimalizovat nebo zcela eliminovat možnost recidivního chování konkrétního pachatele trestného činu.³³

Autor terciální prevenci sociální vnímá, jako opatření, kterým lze prostřednictvím Orgánu sociálně-právní ochrany dětí u dětí a mladistvých, nebo Probační a mediační službou v případě dospělých, pomocí resocializovaným osobám při hledání zaměstnání nebo nového bydlení. Terciální prevenci situační autor vnímá, jako instalaci alarmu a zabezpečovacího zařízení s kamerovým systémem v domě, kde došlo k trestnému činu. Terciální prevenci viktimologickou autor vnímá jako psychologicko-terapeutickou léčbu oběti trestného činu.

³³ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

4 Systém prevence kriminality v ČR

Jednoznačný a koncepčně formalizovaný systém prevence kriminality, je nezbytný pro možnost úspěšného a účinného působení celého systému prevence kriminality ve všech úrovních. Před rokem 1989, tedy době tehdejšího Československa byla prevence kriminality zaváděna centrálně ve společenských i státních organizacích, řízena a koordinována byla prostřednictvím prokuratory, v současné době by tento orgán byl státní zastupitelství. V té době byla prevence kriminality centrálně řízena Komunistickou stranou, která zaujímalá systematicky ústřední postavení, vymezovala koncepci boje proti kriminalitě a rovněž diktovala směr trestněprávní politiky. Plnění zadaných úkolů následně prováděly okresní správy Sboru národní bezpečnosti na zřízených komisích národních výborů.³⁴

Pádem komunistického režimu, došlo i k rozpadu v té době spíše formální, ale částečně úspěšné prevence kriminality. V roce 1991 došlo k podstatnému milníku, Československým helsinským výborem byl vydán dokument pod názvem Právo občanů na bezpečnost v právním státě, kde bylo vyžadováno, aby každá z vlád země zajistila, že budou ustanoveny výbory prevence kriminality, které budou zřízeny při zastupitelstvech měst. Hlavním cílem bylo zejména v případě měst nejvíce ohrožených kriminalitou, učinit za užití prevence kriminality taková opatření, aby došlo co nejvíce ke snížení míry a závažnosti trestné činnosti a byl zvýšen pocit bezpečí občanů. Po rozdělení Československa, obě nyní již samostatné vlády, pokračovaly prevencí kriminality s cílem vytvořit efektivní systém prevence kriminality. Nedošlo tak jako v případě pádu Komunistického režimu ke konci programů prevence kriminality.³⁴

Samostatná Česká republika od roku 1993 začala, na úrovni řízené vládou, rozvíjet program prevence kriminality. V roce 1996 byly vytvořeny čtyřleté programy prevence kriminality v dokumentech nesoucí název Strategie prevence kriminality. Tyto strategie prevence kriminality jsou součástí Programových prohlášení vlády České republiky, zde jsou stanoveny cíle prevence kriminality.³⁵ V současné době je platná, vládou schválená na základě Usnesení č. 276 ze dne 06. Dubna 2022, Nová Strategie

³⁴ZOUBKOVÁ, I. MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5

³⁵SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

prevence kriminality v ČR na léta 2022 – 2027. Tato strategie má celkem sedm priorit zaměřených na:

- A. Podpora a rozvoj systému prevence kriminality v ČR
- B. Pomoc obětem trestných činů a jejich podpora
- C. Práce s pachateli trestné činnosti, prevence recidivy
- D. Komplexní a koordinovaný přístup k bezpečnosti v rizikových lokalitách, práce Policie ČR ve vztahu k menšinám
- E. Situační prevence kriminality a nové přístupy
- F. Kriminalita páchaná dětmi a na dětech
- G. Prevence kybernetické kriminality³⁶

4.1 Organizace prevence kriminality

Od 01. ledna 1993, vzniku samostatné České republiky, začala tehdejší vláda vytvářet systém organizace prevence kriminality. Podstatný vliv na nově budovaný systém prevence kriminality měly diskuze o limitech trestního řízení, trestní politiky vůči pachatelům trestných činů a její schopnost reagovat na množství a závažnost trestných činů a to včetně dalších sociálně patologických jevů.

Tehdejší vláda České republiky učinila v systému prevence kriminality tři významné kroky:

- Usnesením č. 22 ze dne 20. ledna 1993 uložila zainteresovaným orgánům předložit „Návrh programů sociální prevence a prevence kriminality“.
- Usnesením č. 617 ze dne 03. listopadu 1993 uložila ministroví vnitra zřídit Republikový výbor pro prevenci kriminality.
- Usnesením č. 341 ze dne 15. června 1994 schválila „Program sociální prevence a prevence kriminality - aktuální stav a východiska do roku 1996“

³⁶MINISTERSTVO VNITRA ČR. Prevence kriminality. In *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027*[online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2024-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2022-az-2027.aspx>>.

a uložila úkol vypracovat příslušné resortní programy v oblasti prevence kriminality.³⁷

Republikový výbor pro prevenci kriminality je meziresortní iniciační, koordinační orgán, řízený Ministerstvem vnitra ČR, svoláván je zpravidla jedenkrát do měsíce, minimálně však šestkrát v jednom kalendářním roce. Řídí se podle jednacího řádu a statutem, který je schválen vládou České republiky. Činností Republikového výboru pro prevenci kriminality, je zejména vytvářet a sjednocovat koncepci preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a metodicky napomáhat při její realizaci na všech úrovních veřejné správy. Republikový výbor pro prevenci kriminality má 28 členů, kteří každoročně předkládají vládě ČR Strategii prevence kriminality pro stanovené období a vyhodnocuje cíle a úkoly vyplývající ze Strategie prevence kriminality a předkládá vládě České republiky zprávu o jejich plnění, v neposlední řadě schvaluje žádosti o dotace v rámci Programu prevence kriminality pro územní samosprávné celky.³⁸

Předsedou Republikového výboru je ministr vnitra, výkonným místopředsedou náměstek ministra vnitra, v jehož gesci je oblast prevence kriminality. Dalšími členy jsou zástupci:

1. Asociace krajů České republiky
2. Generální inspekce bezpečnostních sborů
3. Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky
4. Institutu pro kriminologii a sociální prevenci
5. Ministerstva financí
6. Ministerstva obrany
7. Ministerstva práce a sociálních věcí – oblast rodinné politiky a ochrany práv dětí
8. Ministerstva práce a sociálních věcí – oblast sociálních služeb a sociální práce
9. Ministerstva pro místní rozvoj – odboru pro sociální začleňování (Agentura)
10. Ministerstva spravedlnosti – oblast trestní politiky

³⁷KOCÁBEK, P. Ministerstvo vnitra ČR, In *Veřejná správa č. 2/2008 Systém prevence kriminality*[online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2024-02-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/system-prevence-kriminality.aspx>>.

³⁸MINISTERSTVO VNITRA ČR. Prevence Kriminality. In *Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2024-02-23]. Dostupné na WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>>.

11. Ministerstva spravedlnosti – oblast trestní legislativy
12. Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
13. Ministerstva vnitra – ředitel odboru, do jehož gesce spadá oblast prevence kriminality
14. Ministerstva vnitra – vedoucí oddělení, do jehož gesce spadá oblast prevence kriminality
15. Ministerstva vnitra – oblast bezpečnostní politiky
16. Ministerstva zdravotnictví
17. Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost
18. Nejvyššího státního zastupitelství
19. Policejního prezidia České republiky – oblast vnější služby
20. Policejního prezidia České republiky – oblast služby kriminální policie a vyšetřování
21. Policejního prezidia České republiky – republikový koordinátor prevence kriminality Policie ČR
22. Probační a mediační služby České republiky
23. Soudcovské unie České republiky
24. Svazu měst a obcí České republiky
25. Úřadu vlády České republiky – Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky
26. Úřadu vlády České republiky – Rady vlády pro záležitosti romské menšiny.³⁹

4.1.1 Prevence kriminality na mezirezortní úrovni

Ústřední strukturou prevence kriminality je spolupráce na mezi jednotlivými rezorty ministerstev, které se na prevenci kriminality podílejí a spolupracují. Meziresortní spolupráce spočívá především ve spolupráci a vytváření preventivní politiky státu, ve vztahu ke koordinaci preventivních aktivit obecné kriminality z jednotlivých ministerských rezortů, ale i nemisterských zástupců v Republikovém výboru pro prevenci kriminality. Dalším úkolem je koordinace postupů a podněcování k novým preventivním aktivitám.⁴⁰

³⁹MINISTERSTVO VNITRA ČR. Prevence Kriminality. In *Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2024-02-23]. Dostupné na WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>>.

⁴⁰SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

4.1.2 Prevence kriminality na rezortní úrovni

Na rezortní úrovni prevence kriminality jednotlivých ministerstev, jsou vytvářeny preventivní programy zaměřené dle věcné působnosti konkrétního ministerstva.⁴¹ Jednotlivé rezorty ministerstev se do prevence zapojují, dle jejich věcné příslušnosti, přičemž ne každé ministerstvo se na prevenci kriminality podílí stejným způsobem. V sociální prevenci působí zejména Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo spravedlnosti. V situační prevenci působí zejména Ministerstvo vnitra. Na viktimologickou část je zaměřeno působení Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo zdravotnictví. Rezorty jednotlivých ministerstev vytvářejí v rámci prevence kriminality nové prvky a přístupy a dále ovlivňují tvorbu příslušné legislativy.

4.1.3 Prevence kriminality na místní úrovni

Do prevence kriminality na místní úrovni jsou zapojeny místní orgány veřejné správy a samosprávy, Policie ČR, nevládní organizace ale i další instituce působící v obcích a městech. Podstatou prevence kriminality organizované na místní úrovni je optimální rozložení a možnost působení v oblastech sociální i situační prevence s ohledem na konkrétní možnosti a potřeby v konkrétní dané situaci obce nebo města s ohledem na páchanou kriminalitu. V rámci tohoto systému prevence kriminality mají významnou roli i instituce na krajské úrovni.⁴¹ Jednotlivé kraje, mimo jiné, pro tyto účely vytváří vlastní Krajské koncepce prevence kriminality.

Z hlediska účinnosti je autor toho názoru, že konkrétní preventivní programy organizované na místní úrovni a se znalostí konkrétních problémů a problémových lokalit, společně s metodickou, koncepční a v neposlední řadě i finanční podporou rezortů ministerstev a samosprávných orgánů, se jeví jako nejlepší a neefektivnější způsob boje s kriminalitou, za využití preventivních programů.

4.1.4 Subjekty prevence kriminality

Systém prevence kriminality je v České republice rozčleněn do celkem pěti pilířů. Jeho páteří složkou jsou státní i nestátní instituce, soukromé subjekty a organizace, ale i jednotlivci. Subjekty prevence kriminality je dle pilířů možné rozdělit na:

⁴¹ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4

- první pilíř – je tvořen rezortními programy prevence kriminality, vycházející z věcné působnosti jednotlivých ústředních orgánů státní správy, tedy ministerstev,
- druhý pilíř – představují preventivní programy, které jsou prováděny samosprávnými orgány měst a obcí,
- třetí pilíř – představují programy nevládních institucí, jako jsou zájmová a politická sdružení občanů, církve nebo nadace,
- čtvrtý pilíř – tvoří preventivní programy bezpečnostních složek České republiky, nejvýznamnější místo zaujímá Policie ČR, podílí se však Obecní policie, Vězeňská služba a další,
- pátý pilíř – obsahuje preventivní aktivity podnikatelských subjektů, jako například sdružených v Komoře podniků komerční bezpečnosti České republiky. Nezastupitelné místo v tomto pilíři, mají isoukromé bezpečnostní služby, hlídací a ochranné služby.⁴²

⁴²ZOUBKOVÁ, I. MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5

5 Prevence kriminality v problematice drog na základních školách

Prevence kriminality na základních školách jsou obecně prováděna na základě jednoduchých návodů v příručkách, přes konkrétní programy realizované v rámci systému prevence kriminality. Tyto postupy mají jeden společný cíl, cílem je preventivně působit již na žáky základních škol a včasnou, systematickou dlouhodobě působící preventivní činností žáky varovat před drogami, jako návykovými látkami s negativními účinky. Rovněž je cílem žáky varovat před závislostmi na návykových látkách, ale i reálné možnosti následného dopouštění se protiprávního jednání obecně. Ať už se bude jednat o přestupky nebo trestné činy. V případě trestných činů, kterých se dopustí děti, tedy osoby mladší patnácti let, se jedná o činy jinak trestné, a v případě dětí ve věku od patnácti let do osmnácti let, jako mladistvých, se jedná o provinění.

5.1 Programy pro školské zařízení

Školská zařízení, základní školy nevyjímaje, vždy významným způsobem ovlivňovala děti, které do školy přichází. Na základních školách děti získávají a osvojují si návyky a postupy jak se vyrovnat s problémy ve vyučovacích předmětech, ale i v běžném životě. Základní školy autor vnímá i jako místo, kde je možné mimo výuku studijních předmětů, žáky informovat a varovat o nebezpečnosti návykových látek a dalších nebezpečích, které návykové látky mohou přinést při jejich zneužívání.

Školská zařízení mohou děti naučit více než vyučované předměty, stávají se i místem s podstatným vlivem na sociální chování dětí. V mnohých rodinách, zejména sociálně slabších, již vliv rodiny na děti, jako nejdůležitější sociální instituce, slábne a právě základní školy a jejich vliv, může nahradit sociální vliv rodiny směrem k posilování sociálních postojů a získávání dovedností, které jsou předpokladem nekriminálního vývoje dítěte. Na základních školách jsou učitelé, kteří svým statutem zastávají poměrně respektované postavení ve společnosti, a právě z tohoto svého postavení mohou kladně působit nejen na své žáky ve třídě, ale i na ostatní žáky ve škole nebo i na jejich rodiče. Školy často sami ve svých učebních programech i mimo vyučovací hodiny nabízejí a organizují různé sociálně zaměřené programy, kterých se mohou žáci účastnit. Proto se na školy, ale zejména na základní školy, hledí při prevenci kriminality s nadějí pozitivního sociálního působení na děti, často se i očekává, že

základní školy mohou a budou více působit na své žáky a budou žáky pozitivně motivovat a vést mimo kriminální dráhu a mimo návykové látky.⁴³

Celosvětově jsou prosazovány tři směry a přístupy školní prevence kriminality, kterou mohou učitelé již na základních školách uplatňovat a působit tak na své žáky. První přístup klade důraz na občanské vzdělávání. Cílem tohoto přístupu je vychovat z žáků občany, kteří se budou zapojovat do sociálních a politických aktivit. Druhý přístup klade důraz na vzdělávání v právu. Cílem tohoto přístupu je seznámení s právem, jakým způsobem funguje a jak je uplatňováno. Třetí přístup je zaměřen na morální vzdělávání. V tomto směru se děti mají učit o morálním rozhodování a zaujímat určité stanovisko k osobám závislým na návykových látkách a osobách páchajících kriminalitu.⁴⁴

Obvykle se však na základních školách setkáváme jen s druhým a třetím přístupem. Základní školy se ve svých preventivních programech snaží působit na žáky zejména ve smyslu minimalizace protiprávního jednání ve škole. Učitelé základních škol se snaží žáky informovat a poučovat o následcích, které mohou nastat, pokud se budou dopouštět kriminálního jednání nebo užívat návykové látky. Při této preventivní aktivitě se svým způsobem snaží žáky odradit od protiprávních jednání a užívání návykových látek. Rovněž se žáky snaží připravit na tu skutečnost, že i oni se mohou stát obětí nějakého kriminálního jednání, nebo se mohou setkat s návykovými látkami.⁴⁴

Výukové programy na základních školách nejsou primárně zaměřeny na prevenci kriminality, přesto však mají určité prvky, které lze prevencí nazvat. Od první třídy na základní škole, se žáci učí základním pravidlům slušného chování. Učí se jak slušně o něco požádat, jak něco slušně odmítnout, jak a jakým způsobem se co dělá nebo jak neagresivním způsobem odvrátit agresivní chování. S navazujícími programy jsou žáci seznamováni od třetí nebo čtvrté třídy. Tyto programy jsou zaměřeny na komunikaci a spolupráci ve skupinkách, kde žáci musí formou diskuse řešit určité problémy, tyto diskuse jsou zaměřeny právě na získání zkušeností a dovedností, jak nějaký problém vyřešit ve skupince více osob. Touto cestou se žáci učí vnímat a respektovat názor

⁴³MATOUŠEK, O. MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3. Aktualizované. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8

⁴⁴FISCHER, S. ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Vyd. 2. Rozšířené a aktualizované, Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0

druhých, a bez projevů násilného jednání nebo násilných postojů dojít ke kompromisu a vyřešení daného problému.⁴⁵

5.2 Školní poradenské služby

Na základních školách jsou zajišťovány školní poradenské služby. Tyto služby jsou poskytovány školním výchovným poradcem, školním metodikem prevence kriminality nebo i školním psychologem. Ředitel základní školy pak zodpovídá za zpracování základní úrovně metodiky, jakým budou tyto služby školy na základní škole poskytovány. Je vhodné, aby takový program obsahoval prvky, které vycházejí z aktuálního místního a sociálního dění. Výchovný poradce následně na základní škole zaujímá mnoho funkcí, kterými lze působit na žáky. Věnuje se žákům se speciálními potřebami, svou pozornost směřuje ke kariérnímu poradenství žáků, správnému výběru dalšího studia po základní škole. Při těchto činnostech, v případě, že má škola více než 500 žáků, výchovnému poradci pomáhá školní psycholog. Školní psychologové jsou rovněž zapojeni do výukových ale i preventivních programů školy. Stěžejní činností školního psychologa je včasné odhalit problémy žáků a poskytnout jim pomoc při jejich řešení.⁴⁶

5.3 Školní preventivní program

Školní preventivní program je součástí školního vzdělávacího programu, který vyplývá z daného rámcově vzdělávacího programu školy. Jedná se o stanovený, dlouhodobý preventivní program na škole. Při jeho tvorbě je kladen důraz na co nejvyšší efektivitu, jelikož vždy vychází z omezených časových, personálních a finančních možností školy. Účelem školního preventivního programu je působit na snížení, oddálení nebo zabránění rizikového chování žáků. Školní preventivní program má krátkodobé a dlouhodobé cíle, kterou jsou přizpůsobeny struktuře a možnostem školy, rovněž i žákům školy a jejich sociálnímu, kulturnímu a politickému prostředí ve kterém žijí.⁴⁷

5.4 Metodik prevence

Školní metodik prevence společně se školním výchovným poradcem, případně i se školním psychologem poskytují na základních školách žákům poradenskou činnost

⁴⁵MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 215, 152 s. ISBN 978-80-247-5309-6

⁴⁶MIOVSKÝ, M. a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha, Univerzita Karlova, 2015, 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1

⁴⁷MIOVSKÝ, M. a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Univerzita Karlova, 2015, 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1

a působí na žáky školy. Činností školního metodika prevence je mimo poradenskou činnost, tvorba a kontrola minimálního preventivního programu školy. Tento program je zaměřen na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, osobnímu a sociálnímu rozvoji a rozvoji sociální komunikace.

Činnost školního metodika prevence je vymezen v nařízení vlády vyhláškou číslo 75/2005 Sb., Nařízení vlády o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. Dále se činnost školního metodika prevence řídí Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních číslo č.j. 21291/2010-28. Z tohoto metodického doporučení vyplývají povinnosti školního metodika prevence, vykonávat metodickou a koordinační činnost, informační činnost a poradenskou činnost, ve smyslu primární prevence kriminality.⁴⁸

Metodik prevence kriminality by měl ve škole působit zejména v oblasti prevence sociálně nežádoucích jevů. Měl by být mimo pedagogické činnosti dále vzdělaný v oblasti sociální pedagogiky, psychologie zaměřené na problematiku rizikového chování žáků a v oblasti sociální patologie.⁴⁹

5.4.1 Metodická a koordinační činnost

Tato činnost školního metodika prevence je zaměřena na kontrolu a koordinaci při tvorbě preventivních školních programů. Tedy na veškeré školní aktivity zaměřeny proti násilnému jednání žáků, záškoláctví, vandalismu, zneužívání návykových látek, zneužívání sektami, sexuálnímu zneužívání, rizikovým projevům sebepoškozování a dalším sociálně-patologickým jevům. Rovněž se jedná o všechny aktivity, které jsou spojeny s multikulturními prvky a budování sociálních vztahů, s cílem takto působit na žáky jako prevence před xenofobií, rasismem nebo jiným projevům vůči žákům s etnickou příslušností mimo Českou republiku. Směrem k učitelskému sboru, je úkolem školního metodika prevence, vést činnosti učitelů směrem k oblasti prevence rizikového chování, za účelem včasné identifikace problému, řešení problému a opatření k dalšímu předcházení takových problémů. V neposlední řadě je úkolem školního metodika prevence v tomto ohledu vzdělávat i ostatní kolegy z učitelského sboru.

⁴⁸ MIOVSKÝ, M. a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha, Univerzita Karlova, 2015, 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1

⁴⁹ FIRSTOVÁ, J. ZÁMEK, D. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 204 s. ISBN 978-8097676-057-8

Neméně důležitou je i spolupráce školního metodika prevence s orgány státní správy a samosprávy nebo odbornými pracovištěm, které se zaměřují na prevenci sociálně-patologických jevů případně na práci s dětmi, které jsou takovými jevy ovlivněny.⁵⁰

5.4.2 Informační činnost

Informační činností školního metodika prevence, je zejména získávání a následné předávání informací a zkušeností se sociálně patologickými jevy, které mohou žáky základní škol ohrožovat. Dále získávání a předávání informací o metodách primární prevence kriminality, včetně možnosti nabídek preventivních programů a projektů. Školní metodici prevence v tomto směru vedou a zpracovávají, pro využití školy, informace a kontakty na spolupracovníky při prevenci kriminality a ochraně žáků před sociálně-patologickými jevy. Jedná se různé poradny, zdravotnická a psychotická zařízení, střediska sociální péče, státní orgány sociální péče, ale i kontakt s Policií ČR nebo nestátními organizacemi zaměřenými na prevenci kriminality.⁵⁰

5.4.3 Poradenská činnost

Neméně důležitou činností, možná prioritní, je poradenská činnost směrem k ostatním pedagogickým pracovníkům, zejména třídním učitelům, k zaregistrování prvních náznaků nebo varovných signálů možného rizikového chování žáků v jednotlivých třídách, která by následně mohly vést k rozvoji sociálně-patologických jevů u konkrétních žáků, případně celé třídy.⁵⁰

V poradenské činnosti je další významnou složkou činnost metodika prevence v oblasti provádění orientačního šetření mezi žáky, u kterých je riziko nebo u nichž již dochází k sociálně patologickému projevu v chování. Při zjištění takových skutečností je následnou činností metodika prevence směrem rodičům, jako zákonným zástupcům konkrétního žáka, ale i směrem k samotnému žákovi, poskytovat dle konkrétních problémů poradenství, jak celou situaci vhodným způsobem zvládnout a předcházet dalšímu projevu sociálně patologického jednání žáka, nebo zprostředkovat další vhodnou odbornou péči na úrovni poraden nebo konzultačních sezení s psychologem.⁵¹

⁵⁰ MIOVSKÝ, M. a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha, Univerzita Karlova, 2015, 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1

⁵¹ FIRŠTOVÁ, J. ZÁMEK, D. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 204 s. ISBN 978-8097676-057-8

5.5 Základní školy v teritoriu města Příbram

Prvním historickým záznamem z počátku třináctého století je existence statku se jménem Příbram v blízkosti významné obchodní cesty. Později bylo město Příbram známo jako církevní hornické a následně královské hornické město. Město Příbram v polovině dvacátých let zažilo velký zvrat, s počínajícím uranovým věkem. Došlo k velkému rozvoji těžby uranové rudy a velkému přisunu nových obyvatel, horníků s rodinami. V současné době již město Příbram není hornickým městem, ale zůstává poutním místem s výskytem církevních a hornických památek. Město Příbram se nachází ve Středočeském kraji, 54 km jihozápadně od Prahy, v oblasti Brdské vrchoviny, městem protéká říčka s názvem Litavka. V současné době v městě Příbram žije téměř 33 tisíc obyvatel.⁵²

V městě Příbram bylo postaveno celkem osm základní škol pojmenovaných číslicemi od první po osmou základní školu. Dvě z těchto základních škol, však byly zrušeny, a zbylé základní školy byly přejmenovány podle ulic nebo podle významných míst, u kterých se základní školy nacházely. Konkrétně se jedná o těchto šest základních škol: Základní škola Pod Svatou Horou, Příbram, Základní škola Březové Hory – Prokopská 337, Základní škola, Příbram II, Jiráskovy Sady 273, Základní škola, Příbram VII, Bratří Čapků 279, Základní škola, Příbram VIII, Školní 75 a Základní škola, Příbram VII, 28. října 1.

Každá ze základních škol provádí výuku pro žáky od první do deváté třídy, žáci jsou na jednotlivé základní školy zařazeni podle místa svého trvalého bydliště. Tímto systémem je pro oblast Příbram VIII určena jedna základní škola, pro oblast Příbram VII a části oblasti Příbram V, jsou určeny dvě základní školy. Pro oblast Příbram VI a část oblasti Příbrami V, je určena jedna základní škola. Pro zbylé území města Příbram, tedy oblasti Příbram I, II, III, IV a IX, jsou určeny zbylé dvě školy. Každá základní škola má zřízenou jednu pozici pro pracovníky školního metodika prevence, školního psychologa a výchovného poradce. Pouze v případě Základní školy, Příbram VII, 28. října 1, byla ustanovena výjimka z důvodu největšího počtu žáků ze sociálně slabších rodin, které zpravidla žijí na sociálně vyloučených ubytovnách. Touto výjimkou je možnost ustanovit dvě pozice školního metodika prevence, této výjimky

⁵²MĚSTO PŘÍBRAM. Oficiální web města. In *O Městě, Historie* [online]. Příbram: Město Příbram. [cit. 2024-06-13]. Dostupné z WWW: <<https://pribram.eu/o-meste.html>>.

bylo využito, a z tohoto důvodu jsou na Základní škole, Příbram VII, 28. října 1, na pozici školního metodika prevence, ustanoveni dva členové z pedagogického sboru.

5.6 Manažerka prevence kriminality Města Příbram

V současném legislativním stavu není pozice manažera či manažerky prevence kriminality nijak právně ukotvena, přesto že tato pozice velmi blízkou souvisí s preventivní činností, organizováním preventivních programů a zajišťováním finančních prostředků pro účely provádění prevence. Město Příbram pro tyto účely pod záštitou Městského úřadu Příbram vytvořilo pozici manažera prevence kriminality. A tuto pozici byla ustanovena manažerka prevence kriminality Mgr. Lucie Máchová.

Postupem času a na základě potřeb a vývoje prevence kriminality, mimo jiné i ukončením působení Mgr. Lucie Máchové, byla na uvolněnou pozici ustanovena Bc. Denisa Kotková, která zastávala pozici zastupitelky města Příbram a pozici protidrogového koordinátora. Bc. Denisa Kotková nyní funkci manažera prevence kriminality vykonává zařazena již ne pod Městským úřadem Příbram, ale pod záštitou Městské policie Příbram. Za účelem zlepšení možnosti provádění prevence kriminality a pořádání preventivních programů, město Příbram zrekonstruovalo bývalou služebnu Městské policie Příbram, a vytvořilo multimediální prostory centra prevence kriminality pod názvem „CÍL“, součástí toto centra je rovněž i pracoviště služebny Městské policie Příbram.

Manažerka prevence kriminality tak má vhodný prostor pro efektivní činnost prevence kriminality, a prostor pro konání preventivních přednášek a preventivních programů. Manažerka prevence kriminality se zabývá problematikou prevence komplexně, současný vývoj nových návykových však v současné době tlačí na orientaci se, na problematiku návykových látek. Náplní práce manažerky prevence kriminality je mimo přednášky a zabezpečení průběhu preventivních programů, dále zejména péče o rozvoj a koordinaci preventivních programů v Příbrami. Ze své pozice zajišťuje způsob a koordinaci komunikace pro efektivní spolupráci mezi zástupci odborů Městského úřadu Příbram, Policií ČR – Obvodní oddělení PČR Příbram, Preventivně informační skupinou Policie ČR, Městskou policií Příbram a dalšími státními i nestátními neziskovými organizacemi působící v oblasti prevence kriminality. Rovněž spolupracuje s Krajským úřadem Středočeského kraje a s ostatními městy v České republice, na co nejefektivnějším způsobu prevence kriminality. Mimo všechny tyto činnosti rovněž mapuje a koordinuje

situaci v oblasti sekundární a terciární prevence v území města Příbram. Sama vytváří, nebo se podílí na tvorbě koncepčních materiálů, zabývajících se prevencí kriminality ve městě Příbram.

5.7 Pracovní skupina prevence kriminality Města Příbram

Pracovní skupina prevence kriminality ve městě Příbram, je vedena a koordinována manažerkou prevence kriminality a zastupitelkou města Příbram Bc. Denisou Kotkovou. Dalším stálým členem pracovní skupiny je velitelka Městské Policie Příbram, JUDr. Jaroslava Vodičková. Dále je jako stálý spolupracující člen pracovní skupiny npor. Tomáš Siblík, DiS., zástupce vedoucího Obvodního oddělení Policie ČR v Příbrami a určený pracovník prevence kriminality za policejní orgán. Dalším spolupracujícím členem pracovní skupiny je por. Bc. Monika Schindlová, DiS., metodik prevence kriminality z Krajského ředitelství policie Středočeského kraje. Na prevenci kriminality se podílejí i další subjekty, jako Městská policie Příbram, Probační a mediační služba, orgány veřejné správy a statní i nestátní organizace na území města Příbram, které jsou činné ve svých preventivních programech nebo v programech spojených s návykovými látkami. Nejvýznamnější organizací podílející se na preventivních programech v městě Příbram je Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež BEDNA. Z pohledu boje s návykovými látkami a ochranou před nimi, je nejvýznamnější spolupracující organizací Kontaktní centrum Magdaléna Příbram.

6 Praktická část

Praktickou část bakalářské práce autor realizoval formou polo-strukturovaných rozhovorů se školními metodiky prevence, kteří působí na jednotlivých základních školách v teritoriu města Příbram. Konkrétně se jednalo o Základní školu Bratří Čapků, Základní školu Březové Hory, Základní školu Jiráskovy Sady, Základní školu Školní, Základní školu Pod Svatou Horou a Základní školu 28. října. Dříve bylo v teritoriu města Příbram základních škol více, byly označeny číselným označením, v průběhu posledních 15 let však dvě ze základních škol zanikly, společně s tímto stavem došlo i k přejmenování názvů základních škol, buď podle ulice, nebo podle názvu lokality, kde základní školy byly postaveny.

6.1 Podmínky výzkumné části

Výzkumná část autorovi práce byla zaměřena na polo-strukturované hloubkové rozhovory na téma podmínek preventivních činností metodiků školní prevence, a dále na téma návykových látek. Předmětné rozhovory autor provedl se školními metodiky prevence ze základních škol v teritoriu města Příbram. Prvotním poznáním bylo zjištění skutečnosti, že na každé ze základních škol v městě Příbram probíhá školní prevence na téma návykových látek jiným způsobem. Každá ze škol využívá rozdílné preventivní programy na téma návykových látek, některé ze škol problematiku návykových látek upozadilo oproti jiným tématům, nebo v současné době ani žádný protidrogový program na škole neprobíhá. Vyjma jedné základní školy, je na každé základní škole pouze jeden školní metodik prevence, pouze v případě Základní školy 28. Října jsou v pozici metodika školní prevence dva pracovníci školy, kteří mají školní prevenci rozdělenou podle věku žáků, konkrétně na školní prevenci pro 1. stupeň a školní prevenci pro 2. stupeň. Tato skutečnost byla podnětem pro další bádání ze strany autora, výsledkem bylo zjištění, že k rozdělní činnosti školních metodiků prevence došlo zejména z toho důvodu, že Základní škola 28. října potřebovala školní prevenci a preventivní programy zacílit co nejkonkrétněji dle věkové skupiny žáků.

Dalším zjištěním bylo, že Základní škola 28. října, má zároveň nejvíce obsazených pozic pro asistenty pedagoga, v porovnání s ostatními základními školami v teritoriu města Příbram, je těchto pozic téměř dvojnásobek. Bádáním bylo zjištěno, že tento stavna Základní škole 28. října vyšel z potřeby pracovat s problematickými žáky ze sociálně slabších rodiny, které bydlí na příbramských ubytovnách. Na Základní škole 28. října, za současného stavu spádového rozdělení žáků do jednotlivých základních

škol v teritoriu města Příbram, se nachází nejvyšší procento žáků ze sociálně slabších rodin, což vedle k potřebě nadstandardního počtu pozic asistenta pedagoga a potřebě rozdělení školní prevence, pro dva pracovníky. Společně s tímto stavem autor zjistil, že v porovnání s ostatními základními školami, na Základní škole 28. října, probíhá školní prevence podstatně jiným způsobem, než na osobních základních školách.

6.2 Teoretické vymezení výzkumných otázek

Výzkumnou část bakalářské práce autor provedl polo-strukturovanými rozhovory, tak aby mohl zjistit cílené informace pro svůj výzkum, ale zároveň nepřišel možnost zjistit zajímavé skutečnosti nebo podněty, mimo oblast dotazovaných otázek. Pro porovnání a možnost uceleného přehledu provedl autor bakalářské práce polo-strukturovaný rozhovor rovněž manažerkou prevence kriminality a protidrogovou koordinátorkou za Město Příbram. Autor bakalářské práce si pro pracovníky školní metodiky prevence připravil celkem 11 otázek. Pro Manažerku prevence kriminality autor připravil rovněž 11 otázek, koncepčně zaměřených na doplnění nebo porovnání skutečností zjištěných od školních metodiků prevence ze základních škol. Přepis jednotlivých polo-strukturovaných hloubkových rozhovorů, byl autorem zařazen do příloh. S ohledem na zjištěné skutečnosti během výzkumu se jedná o celkem osm přepisů provedených polo-strukturovaných hloubkových rozhovorů, z toho sedm přepisů rozhovorů je se školními metodiky prevence a jeden přepis rozhovoru je s manažerkou prevence kriminality za Město Příbram.

Přepis polo-strukturovaných hloubkových rozhovorů, byl proveden anonymně bez uvedení osobních údajů školních metodiků prevence a manažerky prevence kriminality. Autor bakalářské práce v prvotní úvaze zamýšlel uvést i jména konkrétních dotazovaných osob. Nicméně po provedení prvního kontaktu s dotazovanými osobami zjistil tu skutečnost, že by z rozdílných důvodů tímto způsobem neměl možnost získat potřebné informace, nebo by získal pouze zkreslené a neobjektivní informace. S ohledem na tyto zjištěné skutečnosti, se nakonec autor rozhodl k provedení přepisu rozhovorů v anonymní podobě.

6.3 Otázky pro školní metodiky prevence

Vzhledem k obsáhlosti přepisu provedených polo-strukturovaných rozhovorů s jednotlivými školními metodiky prevence, a jejich počtu, byly tyto polo-strukturované rozhovory zařazeny do příloh. Každý provedený rozhovor s konkrétním školním metodikem prevence ze základní školy v teritoriu města Příbram, je přiložen samostatně jako příloha, konkrétně se jedná o přílohy s číslem I. až VII.

1. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?
2. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?
3. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?
4. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek.
5. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?
6. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?
7. Řešil /a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?
8. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?
9. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?
10. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?
11. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

6.4 Otázky pro manažerku prevence kriminality

Vzhledem k obsáhlosti přepisu provedeného polo-strukturovaného rozhovoru s manažerkou prevence kriminality za Město Příbram, byl i tento polo-strukturovaný rozhovor zařazen v bakalářské práci jako příloh, konkrétně se jedná o přílohu č. VIII.

- 1.** Jak dlouho jste ve funkci manažerky kriminality města Příbram?
- 2.** Rovněž vykonáváte funkci protidrogového koordinátora, co je obsahem této činnosti, a jaké máte zkušenosti?
- 3.** Z jakých materiálů při prevenci kriminality, jako manažerka prevence kriminality, v oblasti problematiky návykových látek, při své činnosti vycházíte?
- 4.** Jakým způsobem dochází k předávání informací a materiálů jednotlivým preventistům na základních školách v Příbrami?
- 5.** Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?
- 6.** Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky v základních školách na území města Příbram?
- 7.** Máte nějakou představu kolik z žáků na základních školách na území města Příbram, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?
- 8.** Byla jste ze strany preventistů na základních školách na území města Příbram, nebo přímo ze strany některé základní školy, upozorněna na řešený problém s návykovými látkami mezi žáky? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?
- 9.** Jakým způsobem se jako manažerka prevence a protidrogová koordinátorka dozvídáte o přítomnosti návykových látek na základních školách v území města Příbram?
- 10.** Jaké jsou v současné době na základních školách v území města Příbram protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?
- 11.** Máte Vy osobně jako manažerka prevence a protidrogová koordinátorka nějaké návrhy na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů pro základní školy v území města Příbram?

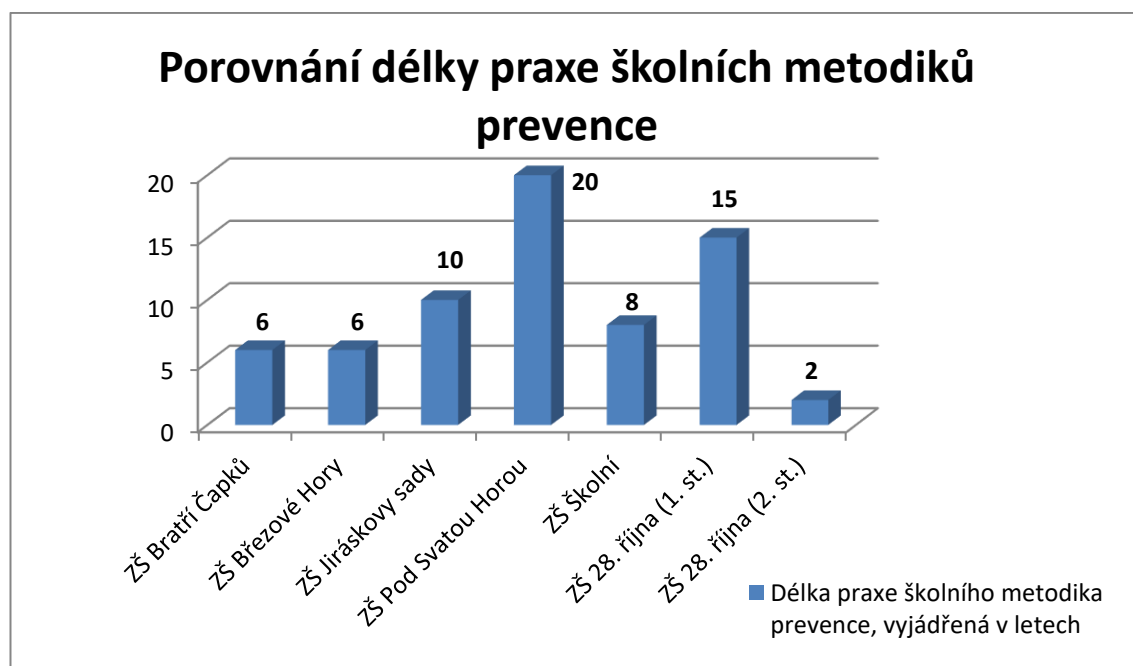
7 Vyhodnocení polo-strukturovaných rozhovorů

Po provedení polo-strukturovaných rozhovorů, jak se školními metodiky prevence, tak s manažerkou prevence kriminality, provedl autor vyhodnocení rozhovorů metodou komparace. Při vyhodnocení se autor zaměřil na zjištění stavu prevence a ochrany přednáškovými látkami a dále se zaměřil na možné nebo zřejmé důvody, proč nebo jakým způsobem preventivní činnost v problematice návykových látek probíhá, právě takovým způsobem.

7.1 Otázka číslo 1

V této otázce autor zjišťoval informace o znalostech a zkušenostech jednotlivých školních metodiků prevence, a zároveň zjišťoval informace o základní škole v městě Příbram, kde školní metodik prevence svou činnost vykonává. Výzkumem autor zjistil, že úroveň zkušeností a délka praxe je u školních metodiků prevence různá. Z informací které autor má, a ze své vlastní zkušenosti s jednáním se školními metodiky prevence, však nelze jednoznačně učinit závěr, že ti kteří mají delší praxi, mají lepší informace o návykových látkách. Výzkumem bylo zjištěno, že vše nasvědčuje té skutečnosti, že školní metodici prevence s menší praxí, vyjádřenou v letech, mají mnohdy zejména v problematice nových návykových látek mnohem lepší přehled a větší dovednosti s využíváním multimediálních zdrojů včetně dohledávání informací na internetu.

Graf č. 1 – Grafické zobrazení vyjadřující porovnání délky praxe

Všichni školní metodici prevence vykonávají svou činnost společně s výukou vyučovacího předmětu podle své specializace. Žádný z nich se nevěnuje školní prevenci, jako hlavní činnosti, autor na základě tohoto zjištění dospěl k závěru, že mnohdy školní metodici prevence nemají moc časového prostoru, věnovat se preventivním činnostem, tak jak by bylo zapotřebí, a to včetně preventivních činností zaměřených na návykové látky. V tomto směru jim pomáhá manažerka prevence kriminality a protidrogová koordinátorka Města Příbram, tím, že školním metodikům prevence rozesílá informace či odkazy na ověřené zdroje informací. Sama činnost manažerky prevence kriminality vykonává více jak jeden rok, nicméně má mnoho zkušeností z pozice protidrogového koordinátora.

7.2 Otázka číslo 2

V této otázce autor zjišťoval jakým způsobem na jednotlivých základních školách, probíhá preventivní činnost v oblasti problematiky návykových látek a ochraně před jejich škodlivými následky. Výzkumem autor zjistil, že základní školy v teritoriu města Příbram provádějí prevenci a ochranu před návykovými látkami třemi různými způsoby, jedná se předávání informací přímo v rámci vyučovacích předmětů a dle osnov konkrétní školy, za využití protidrogových programů externích soukromých společností, které se na tuto problematiku specializují, a za využití odborných přednášek Policie ČR realizovaných metodiky prevence. Nejčastěji základní školy využívají placených služeb od externích společností, konkrétně byla jmenována jen organizace ELROND, z.ú. se sídlem v Příbrami. Jako další nejčastější způsob základní školy využívají předávání informací ve vyučovacích hodinách a podle předem stanovených osnov školy. Posledním způsobem jsou odborné přednášky příslušníků Policie ČR, konkrétně byl v obou školách jmenovaný projekt „Kam chceš dojít?“, jedná se o projekt Policie ČR ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR, který byl vytvořen, organizován a prováděn Policií ČR v místní působnosti na Územním odboru Policie ČR v Příbrami. Jeho cílem je seznámit posluchače s problematikou návykových látek, informovat je o nebezpečnosti a škodlivosti návykových látek, a v neposlední řadě účastníky seznámit s právními aspekty protiprávních jednání a následky trestně právní represe. Tento projekt, byl následně úspěšně převzat a realizován i dalšími policejními orgány v rámci Krajského ředitelství policie Středočeského kraje.

Tabulka č. 1 – Přehledné vyznačení způsobu prevence před návykovými látkami

označení ZŠ	školní osnovy	externí programy	přednášky PČR
ZŠ Bratří Čapků	ne	ano	ano
ZŠ Březové Hory	ano	ano	ne
ZŠ Jiráskovy sady	ano	ne	ano
ZŠ Pod Svatou Horou	ano	ano	ne
ZŠ Školní	ano	ano	ne
ZŠ 28. října	ne	ano	ne

zdroj: Autor

V případě externích preventivních programů bylo autorem při výzkumu zjištěno, že základní školy zkouší nebo hledají, podle jejich konkrétních podmínek a možností, vhodný protidrogový program. Zkušenosti základní škol jsou s různými protidrogovými programy rozličné. Všechny základní školy v teritoriu města Příbram, však vnímají problematiku návykových látek a jejich nebezpečnost, každá dle svých možností či aktuálních problémů s návykovými látkami bojuje, snaží se preventivními činnostmi své žáky před návykovými látkami varovat a informovat o jejich nebezpečnosti.

7.3 Otázka číslo 3

V této otázce autor zkoumal, z jakých zdrojů školní metodici prevence, při své práci vycházejí, jakým způsobem si opatřují informace o návykových látkách a z jakých zdrojů informace čerpají. Výzkumem bylo zjištěno, že všichni školní metodici prevence si informace o návykových látkách dohledávají z ověřených zdrojů na internetových stránkách. Dalším způsobem zisku informací byly zjištěny odborné časopisy, uvedeny byly konkrétně časopisy Třídní učitel a Prevence. Informace o návykových látkách dále čerpají z informačních brožur a letáku poskytnutých prostřednictvím manažerky prevence kriminality Města Příbram nebo od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Autor v tomto směru pozitivně hodnotí tu zjištěnou skutečnost, že se školní metodici prevence základních škol v teritoriu města Příbram, snaží prioritně vycházet z odborných a ověřených informací o návykových látkách.

K porovnání byla, při výzkumu, obdobná otázka položena i manažerce prevence kriminality za Město Příbram. Tato uvedla, že i z pozice protidrogového koordinátora si je vědoma, že dostupnost informací o návykových látkách je velmi malá, většina zdrojů obsahuje obecné informace místo odborných. Sama si informace dohledává na internetu, získává informace na krajských jednáních protidrogových koordinátorů a spolupracuje K-centrem Magdaléna, o.p.s., které působí ve městě Příbram, poskytuje informace a služby drogové závislým osobám. Informace, které získá, následně vyhodnocuje a následně poskytuje školním metodikům prevence.

Autor sám při výzkumu zjistil, že získat relevantní informace o návykových látkách není vůbec jednoduchý úkol, zejména získání informací o nových návykových látkách je problematická záležitost. V tomto směru souhlasí s názorem manažerky prevence kriminality, o vhodnosti vytvořit a vést aktualizovaný přehled o návykových látkách, jejich působení na lidský organismus, a to včetně vnějších projevů lidského těla po požití návykové látky, tak aby bylo snadnější pro školní metodiky prevence detekovat žáky pod vlivem návykových látek a následně přijmout vhodné nebo potřebné opatření.

7.4 Otázka číslo 4

V této otázce se autor zaměřil na výzkum dostatečnosti pomoci a podpory směrem ke školním metodikům prevence ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality, v ochraně před návykovými látkami a v boji s jejich zneužíváním a šířením. Výzkumem bylo zjištěno, že v téměř většině případů je pomoc ze strany Města Příbram, případně od manažerky prevence kriminality, hodnocena pozitivně.

Pro porovnání byla, při výzkumu, obdobná otázka položena i manažerce prevence kriminality. Tato uvedla, že informace předává obdobným způsobem, jakým informace dostává ona. Tedy prostřednictvím e-mailové korespondence, předáváním informačních letáků nebo předáváním informací, které sama zjistí.

7.5 Otázka číslo 5

V této otázce autor výzkumem zkoumal dostupnost informací a odborných materiálů z problematiky návykových látek. Výzkumem bylo zjištěno, že dostupnost zdrojů je poměrně dostatečná. Problém však vzniká při dohledávání konkrétních potřebných informací, což je časově náročná aktivita. Téměř všichni školní metodici

prevence by uvítali existenci nějakého seznamu, portálu či databáze, kde by získali ověřené, ucelené a aktuální informace.

Výzkumem bylo zjištěno, že školní metodici prevence, si informace opatřují sami a pokud nejsou úspěšní, oslovují manažerku prevence kriminality. Tato při výzkumu uvedla, že dostupnost takových informací, je spíše otázkou stráveného času vyhledáváním a osobním přístupem jednotlivce a zájmu o problematiku návykových látek. Rovněž uvedla, že by stejně jako školní metodici prevence uvítala možnost zisku většího množství informací na jednom místě, či možnost setkávání se přímo s odborníky a vedení konzultací ohledně vzniklých problémů.

7.6 Otázka číslo 6

V této otázce autor zkoumal, z pohledu školních metodiků prevence a manažerky prevence kriminality, znalost žáků základních škol o nebezpečnosti návykových látek. Výsledkem bylo zjištění, že informace o nebezpečnosti návykových látek žáci základních škol dostávají a jejich znalosti jsou, dle názoru všech školních metodiků prevence, na dobré úrovni. Bylo však zjištěno, že si málokdy uvědomují skutečnou nebezpečnost návykových látek. Žáci se nebojí s návykovými látkami experimentovat a zkoušet je, nejedná se však o všechny žáky na základních školách. Je zřejmé, že zejména žáci základních škol ze sociálně slabších rodin, jsou k užívání návykových látek ve zranitelnějším postavení. Tato skutečnost je ovlivněna i tím faktem, že zpravidla žijí na ubytovnách a jsou tak častěji v kontaktu s osobami, které jsou uživateli návykových látek, nebo jsou součástí mimoškolní sociální či rodinné skupiny s výskytem návykových látek.

Z pohledu manažerky prevence kriminality za Město Příbram, je úroveň prevence na základních školách velmi kvalitní. Samotné základní školy mají velký zájem o zisk informací a vhodným způsobem je předávají žákům. Mimo jiné uvedla, že na preventivní činnosti dostává každá základní škola, jejímž zřizovatelem je Město Příbram, částku ve výši 60.000,- Kč. Tato částka slouží zejména k platbám za služby externích odborných organizací, které se věnují preventivním programům a ochraně před návykovými látkami.

7.7 Otázka číslo 7

V této otázce autor prováděl výzkum zaměřený na problémy s návykovými látkami a detekci návykových látek na základních školách v teritoriu města Příbram. Výsledkem bylo zjištění, že základní školy většinou řeší problémy s kouřením tabákových výrobků, požívání alkoholických nápojů a užíváním nikotinových sáček. To jsou problémy, které základní školy řeší dlouhodobě. Výzkumem však bylo zjištěno, že s postupným vývojem fenoménu tzv. nových drog, řeší školy mezi žáky kanabioidní výrobky jako cigarety marihuany, výrobky s obsahem látky HHC, ať již v elektronických cigaretách nebo želatinových medvídcích, nebo užívání látky kratom. V tomto směru je možné konstatovat, že látky jako HHC a kratom, jsou současným celosvětovým fenoménem a ještě do nedávné doby se nejednalo o zakázané návykové látky, které bylo možné si téměř volně zakoupit v různých automatech nebo objednat na internetu. Výzkumem bylo zjištěno podezření školních metodiků prevence i na jiné návykové látky, tato podezření však buď nebyla dostatečně odůvodněna, nebo k této záležitosti jednotliví školní metodici prevence, nechtěli uvádět žádné bližší informace.

V tomto směru autor chápe, do jisté míry částečnou neochotu školních metodiků prevence, sdělit nějaké bližší nebo konkrétní skutečnosti. Výskyt návykových látek ve škole, je pro každou základní školu citlivé a potenciálně problematické téma.

7.8 Otázka číslo 8

V této otázce autor zkoumal představu školních metodiků prevence, o tom, kolik žáků na základní škole má zkušeností s užíváním látek, případně zda jsou školním metodikům prevence známa konkrétní čísla, a konkrétní návykové látky. Odpovědi na tuto otázku byly ze strany metodiků školní prevence značně vyhýbavé. Přesto bylo zjištěno, že vyjma Základní školy, Příbram VIII, Školní 75, žádná další základní škola v teritoriu města Příbram, mezi svými žáky neprovádí žádné šetření, zaměřené na zkušenosti žáků s užíváním návykových látek. Školní metodici prevence téměř ve všech případech zmiňovali problémy s kouřením, v jednom případě byl uveden i alkohol. Nicméně nikdo neuvedl žádný počet, nebo procentuální číslo. Z rozhovorů je však zřejmé, že na každé škole mají školní metodici prevence nějakou představu, mají i podezření na konkrétní žáky a konkrétní látky. Při rozhovoru bylo zjevné, že se jedná o velmi citlivé téma.

Vzhledem k tomu, že autor tuto skutečnost předpokládal, zaměřil se na tuto část problematiky s návykovými látkami více na manažerku prevence kriminality za Město Příbram. Manažerka byla oslovena obdobně, jako školní metodici prevence, s otázkou na představu, kolik žáků základní škol má zkušenosti s návykovými látkami a s jakými. Dále byla autorem dotázána, zda byla kontaktována ze strany školních metodiků prevence s žádostí o radu jak postupovat, případně zda byla upozorněna na tokový problém a neposlední řadě o jakou konkrétní návykovou látku se jednalo. Při rozhovoru bylo zjištěno, že dle názoru manažerky prevence kriminality může mít osobní zkušenost s návykovými látkami, obecně, až 40 % žáků. Přičemž se jedná o problémy spojené s kouřením tabákových výrobků, elektronických cigaret a užívání látek HHC a kratom. Manažerka uvedla, že v mnohých případech, které řeší školní metodici prevence na základních školách v teritoriu města Příbram, ji školní metodici prevence volají a dotazují se na vhodný postup. Přímou potvrzení zjištění látky HHC, na které základní škole konkrétně tento problém byl, však nechtěla uvést. Z pohledu výskytu tzv. tvrdých drog uvedla kladné hodnocení, v tom smyslu, že se takové drogy na základních školách do současné doby u žáků neobjevují.

7.9 Otázka číslo 9

V této otázce autor zkoumal způsob, jakým se školní metodici prevence dozvídají o výskytu návykových látek ve škole. Výzkumem autor zjistil, že všechny základní školy v teritoriu města Příbram mají zkušenosti s výskytem nebo nálezem návykových látek. Všechny školy mají zkušenost s tím, že návykové látky našel někdo z pedagogického sboru učitelů. Vyjma základní školy v Jiráskových Sadech a Pod Svatou Horou, byl školním metodikům prevence jednotlivých základních škol oznámen výskyt či nález návykové látky některým z žáků. K samotnému nálezu volně ležící nebo vyhozené návykové látky v prostorách základní školy došlo pouze na základní škole Bratří Čapků a na Základní škole Školní. Pouze v případě Základní školy Březové Hory, bylo zjištěno, že na výskyt návykových látek, bylo upozorněno někým ze strany rodičů.

Výzkumem bylo dále zjištěno, že v případě zjištění výskytu nebo přímo nálezu návykové látky, školní metodici prevence nebo sami ředitelé a ředitelky jednotlivých základních škol v teritoriu města Příbram, poskytují o takovém zjištění návykové látky informaci i přímo manažerce prevence kriminality za město Příbram. Dle vyjádření manažerky kriminality se podařilo navázat skvělé vztahy, za jejichž přispění se úspěšně daří, za oboustranné spolupráce, nalézt nejvhodnější řešení vzniklé situace.

7.10 Otázka číslo 10

V této otázce autor zjišťuje, jaké konkrétní protidrogové programy na jednotlivých základních školách v teritoriu města Příbram v současné době probíhají. Výzkumem bylo zjištěno, že každá ze základních škol v teritoriu města Příbram, postupuje s odlišným přístupem. Základní škola Bratří Čapků opakovaně využívá protidrogových programů externího subjektu, konkrétně společnosti ELROND, z.ú. Protidrogový program zaměřují na ochranu před návykovými látkami a upozornění na jejich nebezpečnost.

Základní škola Březové Hory organizuje přednášky o návykových látkách pro studenty sama, prostřednictvím pedagogů. Při těchto přednáškách vycházejí z informací, které získají z Nízkoprahového centra Bedna a K-centra Magdaléna, o.p.s. Oba tyto subjekty jsou vhodným zdrojem informací o návykových látkách, mimo jiné oba subjekty úzce spolupracují s Pracovní skupinou prevence kriminality Města Příbram. K tomuto postupu, se vedení Základní školy Březové Hory rozhodlo zejména z toho důvodu, že vyzkoušeli více protidrogových programů od soukromých subjektů, ale žádný z nich zcela neodpovídal jejich představě a požadavkům.

Základní škola Jiráskovy Sady se v rámci osnov, ve vyučovaných předmětech, zaměřuje zejména na právní povědomí žáků, ve smyslu drogové kriminality a s ní spojené majetkové kriminality. Dále využívají preventivních přednášek ze strany Městské policie Příbram, pro první stupeň, a přednášek Policie ČR, pro druhý stupeň. Velmi pozitivní ohlas na této základní škole měl projekt „Kam chceš dojít?“ organizovaný Policií ČR z Územního odboru Příbram ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR z Věznice Bytíz. V příštím školním roce se Základní škola Jiráskovy Sady bude se svými žáky účastnit projektu protidrogového vlaku Revolution train.

Základní škola Pod Svatou Horou se na ochranu žáků před návykovými látkami zaměřuje rovněž přímo ve školních osnovách. Konkrétně v tematických přednáškách Prevence rizikového chování. Zde škola přednáší dva protidrogové programy pod názvem Návykové látky a zdraví a pod názvem Návykové látky – drogy, alkohol, nikotin. Ze strany školního metodika prevence, jsou oba tyto školní programy hodnoceny kladně a poměrně efektivně, a tak se této základní škole daří předcházet výskytu návykových látek ve škole a mezi žáky, zejména ve výskytu tzv. tvrdých drog. Dle názoru školního metodika prevence, jsou školní protidrogové programy, zpravidla, pro žáky poučené a částečně i odstrašující.

Základní škola Školní využívá k organizování protidrogových programů soukromou společnost Hope4kids. Rovněž organizuje tzv. komunitní kruhy žáků a učitelů, jejich účelem je vytvoření snadnější a bližší komunikace mezi žáky a učiteli. V těchto komunitních kruzích učitelé s žáky informují o návykových látkách, o jejich škodlivosti a nebezpečnosti. Rovněž žáky informují o právních důsledcích spojených s držetím návykových látek a dalších navazujících protiprávních jednáních. Školní metodik prevence ze Základní školy Školní vyjádřil větší potřebu takovýchto přednášek, nicméně programy soukromých společností jsou finančně náročné, a přesto že od Města Příbram dostávají nemalou částku na preventivní akce spojené s ochranou před návykovými látkami, uvítali by jako škole větší četnost provádění protidrogových programů, než si za současného stavu mohou dovolit.

Výzkumem na Základní škole 28. října, bylo od obou školních metodiků prevence zjištěno, že tato škola nemá žádný stálý protidrogový program. Základní škola, dle vyjádření obou školních metodiků prevence, zkoušela několik různých protidrogových programů od soukromých subjektů. Žádný z nich, však z pohledu základní školy, nesplňoval potřebná očekávání. Protidrogové projekty nebyly vyhodnoceny jako dostatečně vhodné. Sama škola neorganizuje žádný vlastní školní protidrogový program, přesto se snaží najít nějaký optimální program, který by vyhovoval konkrétním podmínkám školy. V případě Základní školy 28. října, se jedná o základní školu, kam k povinné školní docházce, dochází nejvíce dětí ze sociálně slabších rodin žijících na příbramských ubytovnách.

Výzkum byl s obdobnou otázkou směřován i na manažerku prevence kriminality za Město Příbram, která uvedla, že se snaží školním metodikům prevence z jednotlivých základních škol, nabízet dle jejího názoru přednášky vedené kvalitním lektorem, nicméně tato její aktivita je přijímána s různou úspěšností. Jako příklad uvedla projekt protidrogového vlaku pod názvem Revolution train, který byl z počátku přijímán školními metodiky prevence, ale i vedením základních škol s velmi negativním výsledkem. Z tohoto důvodu zorganizovala zkušební návštěvu tohoto programu, po které se situace změnila, a projekt byl hodnocen pozitivně. Zájem o tento projekt následně projeví všechny základní školy v teritoriu města Příbram, vyjma jedné jediné.

Autorovi je dokonce známo, že na radě zastupitelstva Města Příbram se podařilo tento protidrogový projekt v rozpočtu města prosadit tak, aby byl financován přímo

z rozpočtu Města Příbram, a nedošlo tak ke snížení poskytované částky základním školám na preventivní protidrogové programy.

7.11 Otázka číslo 11

V této otázce autor zkoumal možnosti nebo návrhy, na zlepšení a zefektivnění protidrogových programů. Výzkumem bylo zjištěno, že téměř všichni ze školních metodiků prevence by uvítali větší, nebo spíše bližší komunikaci a spolupráci mezi sebou navzájem. Rovněž by uvítali větší vzájemnou ochotu předávat si dobré zkušenosti a kladné poznatky o vhodných, dobrých a efektivních protidrogových programech či přednáškách, které se jednotlivým základním školám osvědčili. Stejně tak i v případě předávání informací o nepříliš vhodných projektech, na základě takové znalosti by se základní školy mohly takovým projektům vyhnout. Většinu takových protidrogových programů zpravidla pořádají soukromé subjekty, a pro základní školy jsou značně nákladnou záležitostí. Tato skutečnost byla školními metodiky prevence rovněž opakovaně zmiňována, nicméně z vlastní zkušenosti autora, je to skutečnost, kterou nelze nijak ovlivnit. Soukromé subjekty si sami nastavují ceny za své protidrogové programy, málokdy jsou ochotné jednat o možnosti slevy, a to včetně tzv. množstevní slevy v případě preventivních programů pro více škol v teritoriu města Příbram.

Dále bylo při tomto výzkumu zaznamenáno, že většina základní škol by kladně hodnotila větší aktivitu a pravidelnější četnost protidrogových přednášek ze strany Policie ČR. Velmi kladně byl, ze strany některých základních škol, hodnocen preventivní protidrogový program „Kam chceš dojít?“. Dalším, školními metodiky prevence, často zmiňovaným tématem byla možnost nějaké podoby seznamu nebo nějaké formy dostupného informačního zdroje o návykových látkách, zejména tzv. nových návykových látkách, kde by se školní metodici prevence mohli snadněji o návykových látkách informovat, zjistit si jak působí na lidské tělo, a jak se navenek projevují na osobě, která je pod jejich vlivem.

Z pohledu manažerky prevence kriminality za Město Příbram, bylo v této otázce výzkumem zjištěno, že je toho názoru, že děti na základních školách jsou školeny dostatečně, ale právě k jejich rodičům se nedostává tolik informací, kolik by bylo zapotřebí. Tuto skutečnost odůvodňuje nedostatkem aktivity samotných rodičů, kteří často ani neprojevují zájem o pořádané besedy, na kterých by o návykových látkách mohli dostat relevantní informace. Rovněž vyjádřila své zjištění, že na informační besedy pořádané na téma návykových látek, se většinou dostaví rodiče dětí, kteří již

nějaké informace a přehled o návykových látkách mají, ale rodiče dětí, které jsou návykovými látkami nejvíce ohroženy, tedy děti ze sociálně slabších rodin, se zpravidla besed vůbec neúčastní, a to i přesto, že dostávají informace o pořádání besed dostatečně včas, neprojevují o besedy žádný zájem a neúčastní se jich.

8 Vlastní návrhy

Po provedení autorovo výzkumu a navazující analýzy, dospěl autor k tomu názoru, že je na místě poskytnout, za účasti manažerky prevence kriminality Města Příbram, školním metodikům pomoc v podobě vytvoření jednotné ucelené metodiky prevence kriminality na téma ochrany před návykovými látkami, která by byla pravidelně aktualizována. Z této metodiky, by měli školní metodici prevence možnost čerpat informace. Rovněž by obsahově jednotnou metodikou došlo k ujednocení forem a způsobů, jak probíhá na základních školách v teritoriu města Příbram ochrana a poskytování informací v souvislosti s návykovými látkami, tak aby žáci ze všech základní škol v teritoriu města Příbram měli stejné nebo téměř stejné informace. Rovněž je autor toho názoru, že by bylo možné vytvořit informační katalog s informacemi o návykových látkách, popsání jejich škodlivosti a jejich projevech na lidském těle navenek. Tento katalog by mohl být veden v digitální podobě a byl by poskytován školním metodikům prevence, jako další informační zdroj. V případě nových návykových látek, by dále mohl obsahovat i přirovnání k nejbližší již známé návykové látce.

Zpracování těchto dvou zdrojů ověřených informací společně s již probíhajícími protidrogovými programy, autor vnímá jako jednu z vhodných možností, jak ujednotit postup při prevenci a ochraně před návykovými látkami na základních školách v teritoriu města Příbram. a zároveň poskytnout metodikům školní prevence možnost, jak si jednoduchým způsobem dohledat potřebné informace o konkrétní návykové látce.

Závěr

Autor si téma své bakalářské práce, mimo akademický účel, vybral zejména z důvodu možnosti komplexního zjištění stavu a úrovně poskytování preventivní činnosti na základních školách v teritoriu města Příbram. Autor bakalářské práce pracuje jako příslušník bezpečnostního sboru Policie České republiky na základním útvaru Obvodního oddělení v Příbram, a mimo jiné činnosti se zaměřuje i na prevenci kriminality. Při zpracování bakalářské práce se detailněji seznámil s problematikou preventivní činnosti zaměřené na ochranu před návykovými látkami a jejich škodlivým vlivem. Rovněž se blíže seznámil s činností školních metodiků prevence, kteří působí na základních školách v teritoriu města Příbram, stejně tak získal mnoho nových zkušeností o práci manažerky prevence kriminality za Město Příbram.

Teoretickou část bakalářské práce autor postavil na rešerši ověřených a odborných zdrojů v oblasti návykových látek, prevence kriminality a částečně i pedagogiky. V teoretické části autor popsal a objasnil pojem návyková látka. Uvedl a popsal zástupce nejrozšířenějších návykových látek v teritoriu České republiky. Popsal prevenci kriminality včetně struktury a úrovní preventivních aktivit. Zaměřil se na systém prevence kriminality v České republice a její organizaci. V další části se zaměřil konkrétně na prevenci kriminality na úrovni základních školy, kterou následně zacítil na systém a způsoby provádění preventivních činností na základních školách v teritoriu města Příbram.

Praktickou část bakalářské práce autor provedl formou výzkumu pomocí polo-strukturovaných hloubkových rozhovorů se školními metodiky prevence ze základních škol v teritoriu města Příbram. Z důvodu většího přehledu a zisku objektivních dat a informací rovněž provedl polo-strukturovaný hloubkový rozhovor s manažerkou prevence kriminality za Město Příbram, zaměřený prevenci kriminality a preventivní činnosti z její pozice. Tyto polo-strukturované rozhovory zacítil na konkrétní dané podmínky a možnosti pro teritorium města Příbram. Polo-strukturované hloubkové rozhovory byly provedeny při osobních schůzkách. Autor bakalářské práce měl v úmyslu provedené rozhovory, nejprve uvádět včetně zpracování, a souhlasů se zpracováním, osobních údajů jednotlivých školních metodiků prevence ze základních škol. Nicméně již při prvním kontaktu zjistil, že data a informace, které by autor získal,

by nebyla objektivní. Z tohoto důvodu se autor rozhodl polo-strukturované hloubkové rozhovory anonymizovat. Díky tomuto autorovu kroku se následně i s ohledem na osobní znalost a částečně i vzájemnou důvěru, podařilo zjistit objektivní a využitelná data pro následnou analýzu. Analýzu polo-strukturovaných hloubkových rozhovorů autor provedl nejprve u každého rozhovoru zvlášť, následně zjištěné skutečnosti vzájemně porovnával. Takto získaná a analyzovaná data následně uvedl v sedmé kapitole, přičemž každou otázku zpracoval v samostatné kapitole. Autor dále analýzou získaná data od školních metodiků prevence porovnával i s daty získanými od manažerky prevence kriminality Města Příbram. Pro tento způsob dokumentace a vyhodnocení se autor rozhodl, zejména z toho důvodu, že samotné polo-strukturované hloubkové rozhovory byla rozsáhlé, a nebylo by možné je jiným způsobem v bakalářské práci zadokumentovat. Všechny provedené polo-strukturované hloubkové rozhovory autor, formou přepisu, uvedl v přílohách bakalářské práce.

Provedeným výzkumem a analýzou zjištěných skutečností, autor zjistil, že každá ze základních škol, v teritoriu města Příbram, se věnuje prevenci kriminality v problematice návykových látek jiným způsobem. Některé základní školy využívají protidrogové přednášky ze strany externích soukromých subjektů, žádná ze základních škol však nevyužívá stejný subjekt. Další základní školy se preventivním programům věnují za využití různých druhů svých vlastních školních programů a v rámci školních osnov, nebo vůbec žádný preventivní protidrogový program nemají. A v neposlední řadě, některé základní školy částečně využívají přednášek pořádaných Policií ČR nebo Městskou policií Příbram. Provedeným výzkumem při zpracování bakalářské práce, se tak potvrdila autorova hypotéza, že základní školy v teritoriu města Příbram, nepostupují jednotně na základě jednoho uceleného konceptu.

Při analýze polo-strukturovaných hloubkových rozhovorů, autor zjistil, že téměř všichni školní metodici prevence by uvítali vzájemnou bližší spolupráci mezi školními metodiky a předáváním informací o vhodných ale i neosvědčených protidrogových preventivních programech. Rovněž by uvítali možnost aktualizovaného informačního zdroje o návykových látkách a ucelené metodiky jak při školních preventivních činnostech postupovat. Pro autora bylo toto zjištění podnětné, pro další možnost směřování prevence kriminality na téma návykových látek ze strany policejního orgánu Obvodního oddělení Příbram. Autor je rovněž v tomto směru přesvědčen, že by bylo vhodné, aby každá ze základních škol v teritoriu města Příbram při preventivních programech postupovala stejným nebo velmi podobným způsobem. Žáci základních

škol, by tímto způsobem dostávali koncepčně stejně kvalitní informace na všech základních školách v teritoriu města Příbram. Pro autora mohou být výsledky výzkumu a analýzy využitelné, pro možnost prosazení autorova názoru, při jednání Pracovní skupiny prevence kriminality Města Příbram.

Závěrem autor provedl zhodnocení, ve kterém dospěl k závěru, že se při zpracování bakalářské práce podařilo splnit, jak hlavní, tak vedlejší cíl bakalářské práce. Provedeným výzkumem byla potvrzena autorova hypotéza. Autor sám při zpracování získal nové informace a zkušenosti, které následně bude schopen využít ke zkvalitnění preventivních činností a prevenci kriminality minimálně v rámci policejního orgánu Obvodního oddělení Příbram.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BAGIONOVÁ, Tatiana, BELUŠKOVÁ, Dagmar. *Prevenca kriminality*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2014. 50 s. ISBN 978-80-8052-998-7
2. FIRSTOVÁ, J. ZÁMEK, D. *Prevenca kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwet, 2021, 204 s. ISBN 978-8097676-057-8
3. FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Vyd. 2. Rozšířené a aktualizované, Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0
4. CHOMYNOVÁ, Pavla. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2023, 186 s. ISBN 978-80-7440-323-1
5. CHOMYNOVÁ, Pavla. *Zpráva o problematickém užívání psychoaktivních léků v České republice 2023*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2023, 113 s. ISBN 978-80-7440-324-8
6. KALINA, Kamil a kolektiv. *Drogy a drogové závislosti 2*. 1. Vyd., Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, 343 s. ISBN 80-86734-05-6
7. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 215, 152 s. ISBN 978-80-247-5309-6
8. MATOUŠEK, Oldřich, MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3. Aktualizované. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8
9. MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevenca rizikového chování ve školství*. Praha, Univerzita Karlova, 2015, 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1
10. RÄTSCH, Christian. *The Encyclopedia of psychoactive plants. Ethnopharmacology and its applications*. Park Street Press, Rochester, Vermont, 2005, 942 s. ISBN: 0-89281-978-2
11. SANANIM, kolektiv autorů sdružení. *Drogy, otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2
12. SVATOŠ, Roman. *Prevenca kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú. 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4
13. ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, 320 s. ISBN 978-80-7502-131-1
14. ŠTABLOVÁ, Renata. *Drogy, kriminalita a prevence*. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1997, 205 s. ISBN 80-859-8164-5
15. UJVÁRY, István. *Hexahydrocannabinol(HHC) and related substances*. Lisabon: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023. 78-92-9497-855-4
16. VALÍČEK, Pavel. a kol. *Rostlinné omamné drogy*. 1. vyd. Benešov: Start, 2000, 191 s. ISBN 80-86231-09-7
17. VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestné činnosti mládeže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 188 s. Autorské publikácie. ISBN 978-80-7380-371-1
18. VRBA, Ivan, LEJČKO, Jan, KOZÁK, Jiří. *Opiody 2*. přeprac. vyd. Praha: Maxdorf, 2021, 504 s. ISBN 978-80-7345-664-1

19. WORLD HEALTH Organization. *Expert comitíee on drug dependece*. WHO: Geneve, 1969, s. 6, ISBN 978-92-4-004283-4
20. ZÁBRANSKÝ, T. *Užívání drog v EU*. Praha: Úřad Vlády ČR, 2005, 48 s. ISBN 80-86734-50-1
21. ZOUBKOVÁ, Ivana, MOULISOVÁ, Marcela. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5

Elektronické zdroje

1. KOCÁBEK, P. Ministerstvo vnitra ČR, In *Veřejná správa č. 2/2008 Systém prevence kriminality*[online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2024-02-22]. Dostupné na WWW: < <http://www.mvcr.cz/clanek/system-prevence-kriminality.aspx>>.
2. MINISTERSTVO VNITRA ČR. Prevence Kriminality. In *Republikový výbor pro prevenci kriminality*[online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2024-02-23]. Dostupné na WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>>.
3. MINISTERSTVO VNITRA ČR. Prevence kriminality. In *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027*[online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2024-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2022-az-2027.aspx>>.
4. THE EMCDDA. Kratom drug profile. In *Kratom (Mitragyna speciosa) drug profile* [online]. Lisbon: The European Monitorig Centre for Drugs and Drug Addiction.[cit. 2024-02-13]. Dostupné z WWW: <https://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/kratom_en>.
5. MĚSTO PŘÍBRAM. Oficiální web města. In *O Městě, Historie*[online]. Příbram: Město Příbram. [cit. 2024-06-13].Dostupné z WWW: <<https://pribram.eu/o-meste.html>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40 Usnesením parlamentu České republiky ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky, 2009*, Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbgfu2de>>
2. ČESKO. Zákon č. 167 Usnesením parlamentu České republiky ze dne 11. června 1998, o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky, 1999*, Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjthe4f6mjwg4wtgmq>>

Seznam zkratk

LSD - Diethylamid kyseliny lysergové

MDMA - 3,4-metylendioxy-N-metylamfetamin (známá jako extáze)

Policie ČR – Policie České republiky

THC - elta-9-tetrahydrokanabinol

THC –Tetrahydrokanabinol

Vězeňská služba ČR – Vězeňská služba České republiky

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1 – Přehledné vyznačení způsobu prevence před návykovými látkami

Graf č. 1 – Grafické zobrazení vyjadřující porovnání délky praxe

Seznam příloh

- I. Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole pod Svatou Horou, Příbram
- II. Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole Březové Hory – Prokopská 337
- III. Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram II, Jiráskovy Sady 273
- IV. Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VII, Bratří Čapků 279
- V. Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VIII, Školní 75
- VI. Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VII, 28. října 1 (1. stupeň)
- VII. Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VII, 28. října 1 (2. stupeň)
- VIII. Polo-strukturovaný rozhovor s manažerkou prevence kriminality a protidrogovou koordinátorkou města Příbram, zastupitelkou města

Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole pod Svatou Horou, Příbram

1. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?

Odpověď: Jako pedagog pracuji na Základní škole Pod Svatou Horou, Příbram I, praxi mám v učitelství více jak 20 let, nemyslím, že je nezbytné uvádět své jméno a příjmení byť si tuto skutečnost lze snadno dohledat na stránkách naší školy. Vždy jsem se snažila nějakým způsobem preventivně pracovat se studenty, a to již v době kdy neexistovali oficiální pozice školních metodiků prevence, takže bych si dovolila říct, že mám praxi v prevenci určitě 20 let.

2. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Informování a ochranu na téma návykových látek, nebo spíše obecně drog, máme přímo součástí osnov, pod názvem Prevence rizikového chování, jsou to, dá se říct dva programy Návykové látky a zdraví, Návykové látky – drogy, alkohol, nikotin. Jsou to preventivní aktivity objednané u externího vzdělávacího subjektu, který nechci jmenovat, poslední dva roky ale rovněž klademe důraz v prevenci na posilování duševního zdraví žáků.

3. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Vycházím zejména internetových zdrojů, pokud bych měla jmenovat, uvádím tyto adresy: <https://www.drogy-info.cz/>, <https://www.adiktologie.cz/>, <https://www.drogy.net/>, <https://www.drogovaporadna.cz/o-drogach-obecne.html>, <http://www.osprch.cz/>, <https://alkoholpodkontrolou.cz/>, <https://www.koureni-zabiji.cz/>, <https://www.os-semiramis.cz/os-site/centra/centrum-primarni-prevence-stredoceskeho-kraje/poradenstvi-pro-deti-dospivajici-rodice-a-pedagogy/>. Na těchto stránkách se mi vždy podařilo najít informace, které jsem potřebovala.

4. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek.

Odpověď: Momentálně je podpora ze strany Města Příbram v oblasti obecné prevence vysoká, ale dříve tomu tak nebývalo, myslím, že to je zejména proaktivním přístupem současné manažerky prevenci kriminality za Městský úřad Příbram. Při konkrétním problému není problém se s manažerkou prevence domluvit na podpoře, nebo se domluvit na konkrétním řešení konkrétního problému, a to i v oblasti problematiky návykových látek. Takže já osobně jsem v tomto směru spokojena.

5. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: Materiály se dají sehnat, jak jsem uvedla, používám zejména internetových zdrojů, potíže máme u nových věcí, jako příklad bych uvedla třeba kauzu kraton nebo cukrovinky s HHC, musela jsem pátrat dlouhou dobu, abych získala nějaké ověřené informace o těchto látkách. Zpočátku jsem se téměř v každém článku dozvíдалa, že tyto látky nejsou zakázané a tak nejsou nebezpečné, což jsem po hlubším zkoumání a hledání zjistila, že není pravda, a že jejich škodlivost je ve skutečnosti vysoká.

6. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?

Odpověď: Myslím, že žáci návykové látky znají dobře, u těch nových jsou dokonce o krok před námi. Stává se, že u dětí něco vidím a třeba až po měsíci nebo dvou, teprve zjišťuji, co skutečně děti měli u sebe, a že se jedná o nějakou formu návykové látky.

7. Řešil /a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: Řešíme především legální návykové látky, od cigaret děti v poslední době přešly na nikotinové sáčky a elektronické cigarety, návykové látky obecně označované jako tvrdé drogy jsem ve škole nezjistila. V tomto roce byl u nás na škole řešen, ve spolupráci se zákonnými zástupci, jeden případ podezření na užívání marihuany. Tuto látku skupinka žáků užívala ve volném čase, a do školy již pod vlivem této látky chodili do třídy.

8. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: Osobně mám pouze své osobní odhady, nicméně po problémech, které byly se stížnostmi rodičů, bych raději tuto informaci nechtěla uvádět. Z mého pohledu je to nepochopitelné, ale je to realita, rodiče místo toho, aby pokárali své děti, tak si ještě stěžují vedení školy, že si jako učitelé dovoluujeme plést se do věcí, do kterých nám jako učitelům, z pohledu některých rodičů, nic není.

9. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?

Odpověď: Myslím, že nejvíce informací o návykových látkách ve škole máme buď z podezření vyjádřených žáky, nebo všímavostí vyučujících.

10. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Součástí osnov máme téma Prevence rizikového chování, tak má dva programy, Návykové látky a zdraví, Návykové látky – drogy, alkohol, nikotin. Myslím, že tyto programy jsou globálně poměrně efektivní, daří se nám předcházet výskytu tzv. tvrdých drog mezi žáky ve škole. Samozřejmě pár žáků tyto programy nebere moc vážně, jedná se o žáky s praktickými zkušenostmi, ale pro zbytek studentů jsou tyto programy poučné možná i částečně odstrašující.

11. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

Odpověď: V současnosti naši školu, již cca 2 roky, trápí především špatný psychický stav dětí, jako jsou úzkostné poruchy duševního zdraví nebo sebepoškozování, to si myslím, že jde ruku v ruce i s užíváním návykových látek. Většinu preventivních akcí proto směřuje především na podporu psychického zdraví a zvyšování psychické odolnosti u žáků, kteří pak snad mají i menší sklony k užívání drog. V předchozích letech jsme se intenzivně zaměřovali, jak na obecnou prevenci návykových látek, tak především na legální návykové látky, které byly statisticky největším problémem školní mládeže. Povědomí, které jsme sami jako pedagogové získali, se snažíme udržet mezi sebou, a rovněž je přenášet i mezi žáky. Momentálně mě osobně nenapadá nic konkrétního, jak naše programy vylepšit nebo zdokonalit. Jsem toho názoru, že dle našich reálných možností, pracujeme s dětmi v maximální možné míře.

Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole Březové Hory – Prokopská 337

1. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?

Odpověď: V současné době působím jako pedagog a školní metodik prevence na Základní škole Březové Hory Příbram VI – Březové Hory, na této pozici působím 2 v této škole, předtím jsem na stejné funkci působil 4 roky mimo Příbram. Předchozí místo své působnosti nebudu uvádět. Rovněž nechci uvádět údaje o své totožnosti, dle mého pohledu nejsou zcela důležité.

1. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Ve škole probíhá školní prevence na hodinách občanské výchovy, dále využíváme objednané preventivní programy objednané speciálně do tříd, většinou na základě toho, že je toto téma do dané třídy potřebné. Aktuálně plánujeme už v letošním roce besedy s rodiči i na témata zneužívání návykových látek.

2. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Vycházím ze svých znalostí a zkušeností, dále ze svého vzdělání. Využívám i odborné učebnice a časopisy. Asi jako každý vycházím i z všeobecných informačních zdrojů na internetu, v tomto případě si vyhledávám ověřené zdroje.

3. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek.

Odpověď: Ze svých zkušeností mohu říct, že finance na platbu za preventivní programy jsou na velikost města Příbram a příbramských škole nadstandardní. Nad rámec preventivních programů bych ocenil více prověřených tipů na dobré preventivní programy, to mi v současné době trochu chybí. Od ostatních kolegů školních preventistů jsem vyzpovíval, že vše zkusí každá škola sama, něco je dobré, něco ne. Chybí i v tomto směru lepší zpětná vazba. Myslím to tak, že pokud jedna škola zkusí

nějaký program nebo projekt a zjistí, že je naprosto nevyhovující mohla by o tuto zkušenost podělit s ostatními školami, stejný postup by pak mohl v případě kladných zkušeností. Tento systém, mám za to nefunguje, jelikož se školy v menším městě jako je Příbram předhánějí v tom získat co nejvíce žáků, a tak mezi sebou spíše soupeří, která škola je schopna nabídnout lepší programy.

4. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: Když chci, sám si hledám, ptám se, podle toho co potřebuji, pomoc vždy najdu. Ve škole máme skvělou spolupráci i v rámci našeho Školního poradenského pracoviště. Pravidelně odebírám odborný časopis Prevence, tento časopis je velice zajímavý a nabízí jednoduše využitelné informace nebo tipy.

5. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?

Odpověď: Z tohoto co jsem za svou praxi vyzoroval, velmi rozhoduje rodinné zázemí žáka. Fungující rodiny a děti z nich informace mají, a naopak nepříliš fungující rodiny svým dětem žádné informace o nebezpečnosti návykových látek nepředávají, dokonce užívání návykových látek omlouvají nebo zlehčují. Povědomí o návykových látkách všichni žáci nějaké mají, rozdíly jsou individuální. Děti z problematických rodin z mého pohledu více inklinují k užívání návykových látek.

6. Řešil/a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: Ano problém s návykovými látkami jsem řešil, jednalo se o elektronické HHC cigarety, nikotinové sáčky a alkohol. Rovněž jsem řešil problémovou záležitost ohledně užívání látky kraton, zejména z tohoto důvodu, že ani někteří moji kolegové si nechťeli připustit, že se fakticky jedná o drogu. Vysvětlit pak rodičům dětí nebezpečnost látky kraton bylo obtížné, v té době byl kraton téměř volně prodejný na každém rohu.

7. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: Těžko říci, ale v každé třídě druhého stupně, se ve škole najdou chytlaví jedinci, kteří jsou schopni strnout a část ostatních spolužáků. Osobně jsem o takovémto průzkumu ve škole nepřemýšlel, ale teď během našeho rozhovoru si myslím, že by to mohl být, pro mě osobně, zajímavý průzkum, byť předpokládám, že odpovědi nebudou ze strany žáků zcela upřímné.

8. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?

Odpověď: Většinou na přítomnost návykových látek upozorní spolužáci nebo rodiče spolužáků. Přesto, že s kolegy řeším často tuto problematiku, málokdy se stane, že by jsem byl, na nějaký problém upozorněn ze strany některého z kolegů nebo kolegyně.

9. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Využíváme nabídek programů od organizací, které se nabízí, buď osobní schůzku, nebo komunikují po emailu. Samozřejmostí je spolupráce s příbramskou Bednou, to je nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, a spolkem Magdalena, což je nezisková organizace zabývající se problematikou užívání drog a ochranou před drogami. Občas mě někdo kolem mě upozorní na něco zajímavého, třeba kolega či kolegyně z jiné školy nebo na setkání v Pedagogicko-psychologické poradně v Příbrami. Ale spíše to je akce typu pokus – omyl, jaký program se ukáže jako zajímavý a dobrý – a jaký je o ničem nebo slabý. Jak jsem už uvedl, chybí mi vzájemné lepší spolupráce a zpětná vazba.

10. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

Odpověď: Určitě bych uvítal větší koordinaci metodiků v podobě společného setkávání, nyní probíhá cca 1 krát za půl roku, zde bych si dokázal představit častější schůzky, za účelem předávání informací. Rovněž bych uvítal lepší spolupráci mezi školními metodiky prevence. Pokud by nebylo možné provádět častější schůzky, mohl by být jako alternativa možnost v podobě nějaké osoby, třeba manažerky prevence kriminality paní Kotkové, která by shromažďovala informace od ostatních a následně

mohla předávat ostatním příklady dobré praxe – hlavně v preventivních programech. Takto se již částečně děje nyní, ale uvítal bych větší důraz na předávání zejména případů dobré praxe a dobrých zkušeností s konkrétním preventivním programem.

Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram II, Jiráskovy Sady 273

12. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?

Odpověď: Práci školního metodika prevence dělám na Základní škole, Příbram II, Jiráskovy sady 273, tomuto zaměření se věnuji asi 10 let, jinak mám praxi ve školství téměř 20 let. Svě osobní údaje nechci uvádět, pro akademickou práci jistě nejsou důležité.

13. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Prevence a ochrana před návykovými látkami částečně probíhá v rámci předmětů, konkrétně: Výchova k občanství a ke zdraví, okrajově se návykovým látkám věnujeme i v předmětu: Chemie. Pravidelný protidrogový program ve škole nemáme, občas vstoupí do školy nějaký externí subjekt. Ve spolupráci s Policií ČR jsme ve škole prezentovali protidrogový program „Kam chceš dojít“, tento program z mého pohledu nebyl vůbec špatný, bohužel poté, co proběhl, nic na něj nenavázalo, ani nebyl opakován, z jakého důvodu nevím. Na schůzce s manažerkou prevence kriminality města Příbram, byl prezentován projekt Revolution train, vím, že někdo ze školních preventistů z jiných škol se jej dokonce účastnil. Sama jsem si zjišťovala o tomto projektu informace a zdá se být velice slibný. Tento projekt by, dle informací co mám, měl být uskutečněn od nového školního roku ve všech základních školách v Příbrami, tak jsem zvědavá, jaký bude výsledek.

14. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Vycházím z materiálů dostupných na různých webových portálech, z metodických doporučení ministerstva a z letáčků nebo brožur, které nám do školy přicházejí, při vzájemné komunikaci s manažerkou prevence kriminality města Příbram.

15. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek.

Odpověď: V současné době si myslím, že ze strany manažerky prevence kriminality je poskytována maximální pomoc, a sdílení informací, které získá, to dříve nebývalo úplně zvykem, takže tuto snahu hodnotím velmi kladně.

16. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: Dostupnost materiálů je, dle mého názoru, poměrně dobrá, ale je nutno informace hledat na více místech, což mi zabírá celkem dost času. Ocenila bych, kdyby se aktuální informace a novinky v oblasti návykových látek vyskytovaly na jednom místě, a byly tak dostupnější.

17. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?

Odpověď: Myslím si, že obecně je podceňovaná nebezpečnost návykových látek mladou generací, a to včetně žáků na základních školách. Mnohdy o návykových látkách nemají žádné informace, a přesto se nebojí tyto látky vyzkoušet.

18. Řešil /a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: Osobně jsem řešila problém s alkoholem. Návykové látky, jako třeba tvrdé drogy, jsme ve škole neřešili. Děti samozřejmě vidím po škole kouřit, takové věci se snažím řešit přímo s rodiči, výsledek je však různý.

19. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: Myslím si, že s nikotinem a alkoholem je to dost značné množství, různé energetické nápoje, za mě, pijí snad všichni, o zkušenostech s ostatními návykovými látkami nemám žádnou představu, ve škole jsme takový problém zatím neřešili.

20. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?

Odpověď: O přítomnosti alkoholu, to jediné co jsem řešila, jsem se dozvěděla od kolegy. Nemám žádnou informaci o tom, že by se nějaké návykové látky ve škole našli, nebo že by byl řešen incident s nějakým žákem pod vlivem.

21. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Měli jsme program „Kam chceš dojít!“, který měl u žáků i pedagogů velmi kladný ohlas, jiný protidrogový program nemáme, spíše se zaměřujeme na právní povědomí, co může následovat, když Sama za sebe jsem zvědavá na projekt protidrogový vlak Revolution train. Z informací, které mám, by bylo asi dobré, kdyby žáci mohli tento projekt sami vidět.

22. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

Odpověď: Asi žádný námět na zlepšení protidrogových programů nemám. Mám pocit, že čím víc se o některých tématech s dětmi mluví, mají potřebu to více a více zkoušet, což určitě o návykových látkách, dle mého názoru, platí. Informace a varování žáci mají, sama škola je nemůže uchránit.

Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VII, Bratří Čapků 279

1. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?

Odpověď: Jako učitelka základní školy pracuji více let, než na pozici školního metodika prevence, na této pozici pracuji 6 let, po celou dobu na Základní škole Bratří Čapků, Příbram VII. Pro účely bakalářské práce autora, si myslím, že není důležité uvádět mé osobní údaje, byť vím, že je autor zná, jelikož s námi jako metodiky spolupracuje společně s manažerkou prevence kriminality města Příbram.

2. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Ve škole máme pro prevenci více preventivních programů. Program zaměřený na návykové látky máme prostřednictvím příbramské společnosti ELROND, z.ú. Dále využíváme možnosti přednášek Policie ČR pro druhý stupeň a přednášek Městské policie Příbram pro první stupeň. Rovněž ve škole proběhl preventivní program „Kam chceš dojít“, který byl realizován na základě spolupráce Policie ČR a Vězeňské služby ČR tady v Příbrami.

3. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Jako materiály využívám odborné časopisy nebo poklady a statistiky zejména z policejních zdrojů dostupných na internetu.

4. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek.

Odpověď: Myslím, že v současné době je pomoc ze strany města, zejména prostřednictvím manažerky prevence, na dostatečné úrovni. Finanční stránka je asi

menší než, by jsme potřebovali, ale celkově jsem s pomocí, která je nám poskytována spokojená. S příchodem nové manažerky prevence kriminality, se pomoc nám školním metodikům podstatně zlepšila.

5. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: V případě potřeby si zdroj informací vždy najdu. Pokud sama nevím, kde hledat mám možnost se obrátit na manažerku prevence kriminality z města Příbram, která mi prozatím vždy byla schopna pomoci. Zejména v případech výskytu „nových“ drog, jsou informace často omezené a musím dlouho hledat. Bylo by dobré mít nějaký zdroj informací o drogách, který by byl aktuální a obsahoval potřebné informace, bohužel v současné době žádný takový zdroj nebo databáze neexistuje.

6. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?

Odpověď: Žáky ve škole v rámci preventivních projektů seznamujeme průběžně, ale myslím, že někteří žáci si nebezpečnost drog moc nepřipouští, vždy se najde někdo z řad žáků, který je vůči nám učitelů v opozici a je schopen strhnout i své okolí. Zřejmě to bude dobou či tzv. lákavostí zakázaných věcí.

7. Řešil /a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: V poslední době si nevzpomínám na to, že by, jsme ve škole řešily nějaké tvrdé drogy. Řešíme problémy s kouřením tabákových výrobků a elektronických cigaret. Naposledy jsme asi před třemi roky řešili žáky, kteří kolem školy kouřili marihuanu. Tito žáci však nyní již na škole nejsou a jejich odchodem, se stav mnohých ohledech zlepšil.

8. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: Představu samozřejmě mám, ale není podložena důkazy, takže nechci uvádět žádné číslo nebo konkrétní podezření.

9. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?

Odpověď: Zejména osobním zjištěním někoho z pedagogického sboru nebo přímo nálezem v prostorách či okolí školy. Někdy i informací od ostatních spolužáků ze třídy.

10. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Ve škole v současné době využíváme protidrogový program externí společnosti ELROND, z.ú., který je zaměřen na ochranu před návykovými látkami a upozornění na jejich škodlivost. Tato externí společnost nám poskytuje i rady, jak v souvislosti s drogami postupovat. S jejich prací jsme spokojeni a myslím, že je přínosná jak pro nás učitele tak pro naše žáky.

11. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

Odpověď: V současné době jsem spokojena s protidrogovým programem, který máme od společnosti ELROND, z.ú., pokud by však byla nějaká možnost jak např. spolupracovat více s Policií ČR, určitě by jsme tuto možnost využili. Preventivní přednášky pro žáky od Policie ČR, jsou určitě přínosné, ale určitě by nebylo špatné mít možnost konkrétnější přednášky s možností diskuze i pro nás učitele, troufnu si říct, že takovou možnost by uvítali minimálně všichni školní metodici prevence ze škol v Příbrami, včetně středních škol a gymnázií.

Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VIII, Školní 75

1. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?

Odpověď: Na pozici školního metodika prevence jsem na Základní škole, Příbram VIII., Školní 75, konkrétně nechci uvádět své jméno a příjmení. Jako školní metodik prevence mám praxi 8 let, tak jsem si byla schopna vybudovat poměrně dobrý přehled. Výhodou pro mě je, že celou dobu se prevencí věnuji na stejné škole.

2. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Prevence v oblasti návykových látek probíhá v rámci vyučovacích předmětů dle rámcového vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu. Dále se jí věnujeme více na 2. stupni v rámci preventivních programů a během zdravotnického kurzu na týdenním pobytu v přírodě v 8. ročníku či na komunitních kruzích. Komunitní kruhy jsou takovým našim projektem, kde se snažíme komunikovat s dětmi a jejich rodiči a ohledem na komunity, ze kterých pocházejí, přičemž se v neposlední řadě snažíme tzv. smazávat jejich komunitní rozdíly. Na škole totiž máme děti s poměrně bohatých rodin, ale i děti ze sociálně slabých rodin z ubytoven.

3. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Pedagogové, kteří mají tuto tematiku v rámcovém vzdělávacím programu a tedy ve svém předmětu, vychází z učebních materiálů schválených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Dále z odborných časopisů jako například Třídní učitel, Prevence, rovněž i na internetu, kde se snažím hledat zejména na ověřených internetových stránkách. V neposlední řadě se účastním i různých forem školení zaměřených na drogy a jejich vývoj, snažím se tak držet s dobou, jelikož často děti mají s drogami již i praktické zkušenosti, a to dříve než se já sama o nich dozvím.

4. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek.

Odpověď: Město Příbram přispívá na preventivní programy každoročně a my každým rokem zařazujeme preventivní programy, týkající se této problematiky, od externích organizací, takže si myslím, že v tomto směru máme dle možností a dostupnosti financí podporu v maximální míře. Na setkání metodiků prevence v minulém školním roce byla nabídnuta, prostřednictvím manažerky prevence paní Kotkové, služba společnosti Magdalalena o.p.s, jejichž preventivní programy jsme v minulém roce objednali. Bohužel nemáme s touto společností dobré zkušenosti a programy měly mnohá úskalí, která jsme se snažili v průběhu programů i následně s lektorkami a vedením společnosti probrat a odstranit. Na tento školní rok jsme již tuto organizaci neoslovovali a do budoucna již spolupráci neplánuje, jejich pojetí nás jednoduše neujalo a nepřišlo nám užitečné. Obecně bychom určitě uvítali pomoc s organizací preventivních programů v této oblasti, protože společností, které s touto tematikou umí dobře pracovat je velmi málo a jejich programy jsou pro nás někdy opravdu velmi drahé např. Projekt Odyssea, se kterým máme dlouhodobě velmi dobré zkušenosti, ale po navýšení cen, nejsme bohužel schopni jejich služby financovat, tak se alespoň snažíme získané informace dále využívat mezi sebou. V tomto školním roce byla preventistům ze škol nabídnuta návštěva projektu Revolution train v Praze, na které jsem byla přítomna a věřím, že toto je jedna z cest, kterou lze prevenci v této oblasti zefektivnit.

5. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: Materiály v této oblasti nechybí, jen se o tuto problematiku musí člověk zajímat a cíleně informace vyhledávat. Beru to tak, že je nedílná součástí naší práce, byť problematika drog je pouze jednou částí problematiky, kterou se jako metodik školní prevence musím zajímat.

6. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?

Odpověď: Žáci se v této oblasti většinou orientují, a pokud je na trhu nějaká novinka, často jsou prvními, kteří na to upozorní a někteří látku i vyzkouší, takže v době, kdy já

se návykové látce dozvím a snažím se o ní zjistit nějaké informace, najdou se žáci, kteří již s návykovou látkou mají praktickou osobní zkušenost.

7. Řešil /a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: Bohužel musím říct, že ano. Řešili jsme několik problémů s látkou HHC v podobě gumových medvídků a náplní do elektronických cigaret. Jinak na můj pohled až moc často řešíme problém s alkoholem, s nikotinovými sáčky, s kouřením elektronických cigaret a s vapováním. Tyto problémy však řešíme zejména s dětmi z příbramských ubytoven, jelikož jejich rodiče problém moc neřeší nebo jej banalizují a pak na nás jako na školu tzv. útočí, když jejich dítě dostane sníženou známku z chování, tyto problémy nás dost tíží. Na jednání si po těchto skutečnostech zveme příbramský Orgán sociálně-právní ochrany dětí, rovněž u nás při jednáních s rodiči musela být přítomna v několika málo případech i policie.

8. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: V dotazníkových šetřeních na toto téma žáci většinou pravdu zkreslují, ale víme, že žáků se zkušenostmi je mnohem více, než se nám jich přizná. Vlastní dotazníkové šetření se snažíme dělat ve škole každý rok při hodinách výpočetní techniky, kde žáci mohou rychle vyplnit elektronický test. Výsledky jsou pro nás pak lépe zpracovatelné a vyhodnotitelné než v papírové podobě.

9. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?

Odpověď: V případě výskytu návykových látek se o této záležitosti často dozvídám od dětí samotných, někdy se dokonce sami dojdou pochlubit. Dále informace mám od ostatních pedagogů či rodičů. Do preventivní činnosti v problematice drog jsme zapojili s různým úspěchem i nepedagogický personál školy, např. jsem již několikrát dostala informaci od uklízeček, které v odpadcích našly obaly od HHC medvídků, v jednom případě byla dokonce nalezena i injekční stříkačka, to však bylo z koše v prostoru před školou, takže nelze jednoznačně říci, že droga byla ve škole, nebo ji užil některý ze studentů.

10. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Na škole probíhají protidrogové programy od společnosti Hope4kids a v rámci komunitních kruhů pedagogové tuto problematiku s dětmi také řeší. Určitě by bylo vhodné zefektivnit a znásobit četnost programů v této oblasti, je to však závislé na možnosti finančních prostředků. Tím nechci říct, že v porovnání s jinými školami v okrese, dostáváme od města Příbram málo peněz, to určitě ne spíše naopak, přesto však na častější programy pro boj s drogami nemáme tolik peněz, jak by jsme si jako škola představovali.

11. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

Odpověď: Bohužel v této době narážíme na fakt, že velmi málo organizací zaměřujících se na prevenci návykových látek, tuto práci s dětmi umí a nabízí zdařilé a efektivní programy. A v případě, že jsou nějaké skutečně kvalitní programy, můžeme si je dovit v menším rozsahu, než by jsme potřebovali. Myslím, že by velmi pomohla hlubší spolupráce škol a Police ČR, nebo Městské policie, v této oblasti. Věřím, že velkým přínosem pro děti bude i program Revolution train, který by měl v příštím školním roce navštívit Příbram. Mě osobně se pojetí tohoto programu velice líbilo, mohlo by zaujmout i žáky, můžu tedy říct, že jsem ráda, že tento program v Příbrami bude a bude financován přímo městem Příbram, aniž by nějak zasáhl do částky, kterou máme jako škola na prevenci a preventivní programy.

Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VII, 28. října 1 (1. stupeň)

1. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?

Odpověď: Na pozici školního metodika prevence jsem asi patnáctým rokem. Svou funkci vykonávám na Základní škole Příbram VII, 28. října 1, pracuji s žáky na 1. stupni. Na škole jsme s kolegyní dvě, přičemž ona má na starosti úkoly a programy zaměřené pro žáky na 2. stupni. Svě jméno nechci uvádět, nepřeji si, aby bylo uvedeno v bakalářské práci autora.

2. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Snažíme se zaměřovat obecně na preventivní akce školy pomocí programů od různých soukromých organizací či svépomocí. Problematika návykových látek je v poslední době trochu na okraji, jelikož máme hlavně problémy se skrytým záškoláctvím a se vztahy mezi žáky ve třídě. Pro mě osobně je problematika návykových látek spíše okrajovou záležitostí, na škole se této problematice věnuje více má kolegyně.

3. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Při školních programech vycházíme z informací uvedených na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, dále využíváme i stránky Masarykovi univerzity. Částečně čerpáme konkrétní informace na odborném zdroji Národního zdravotnického informačního portálu a z informací na portálu s odbornými články Unplugged.

4. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek.

Odpověď: Myslím, že se město i manažerka prevence snaží. Jen si myslím, že je třeba se více zaměřit na problematiku kouření obecně, na zneužívání kofeinových nápojů,

závislostí na mobilních telefonech, počítačových a konzolových hrách. Jinak si myslím, že informací o návykových látkách máme dost, a pokud potřebujeme nějaké informace zjistit, je možné se obrátit přímo na manažerku prevence města Příbram, to vnímám určitě pozitivně.

5. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: Myslím, že celkem dostatečná, problém je, že mnoho informací je potřeba poměrně složitě dohledávat. Uvítala bych nějaký souhrnný informační zdroj, ve kterém bych si zadala název návykové látky a mohla bych si o ní přečíst kompletní informace, nic takového bohužel neexistuje, nebo alespoň já k žádnému takovému zdroji informací nemám přístup.

6. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?

Odpověď: V současné době je to pro nás bolavé místo, stejně jako problematika záškoláctví. Máme ve škole větší množství dětí ze sociálně slabších rodin, spádově naši školu navštěvují děti ze tří příbramských ubytoven. Občas se stává, že i my jako učitelé máme problém třídu zvládnout a to i na 1. stupni, a to se jedná o mladší žáky. Žáci o návykových látkách vědí, bohužel u nich převažuje praktická zkušenost před teoretickou znalostí. Myslím to tak, že žáci zejména mimo školu zkusí různé látky, ale prakticky mnohdy netuší jak na ně budou působit a neuvědomují si ani další spojené následky.

7. Řešil /a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: Řešili jsme ve škole hlavně nikotinové sáčky a povzbuzující nápoje v kombinaci s alkoholem. Nedělám si však žádné iluze, že žáci užívají i nejrůznější jiné návykové látky. Na konkrétní podezření nemám žádné důkazy, nebudu tedy uvádět žádné konkrétní látky.

8. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: Na prvním stupni s kouřením už od 3. Třídy opakovaně řeším problém s kouřením, a to jak cigaret klasických, tak těch elektronických. Nechci udávat žádné

konkrétní podezření, ale osobně si myslím, že často v elektronických cigaretách nejsou jen nikotinové náplně. Toto své zamyšlení směřuji na látku HHC, ale jak jsem opakovaně uvedla, nemám na takový závěr žádný konkrétní důkaz.

9. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?

Odpověď: Zpravidla se informaci o návykových látkách dozvím od samotných žáků, většinou ale zpětně, nemám tedy žádné možnosti celou věc na základě důkazů řešit. Většinou tak proběhne třídnická hodina, kde žáky upozorňuji a varuji před návykovými látkami.

10. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Momentálně jsem ve fázi hledání optimálního protidrogového programu. Zkusili jsme několik možností na projekty od soukromých společností, ale výsledek se nesešel s naším očekáváním. Projekty nebyly pro naše podmínky dostatečně vhodné.

11. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

Odpověď: Jestli bych mohla vyjádřit svůj názor, osobně bych uvítala větší spolupráci mezi školami. Větší provázání a předávání si poznatků či informací o projektech, kde ostatní základní školy v Příbrami měly dobré zkušenosti, takové projekty bych se pokusila na školní radě prosadit a vyzkoušet. Rovněž informace o nevhodných projektech by byla zcela jistě užitečná, mohly by, jsme se takovým projektům vyhnout. Každý takový projekt je nákladnou investicí, a pokud výsledek není dobrý nikomu z nás učitelů ani žákům nijak nepomůže.

Polo-strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence na Základní škole, Příbram VII, 28. října 1 (2. stupeň)

1. Na které základní škole v Příbrami, vykonáváte funkci školního metodika prevence, a jak dlouhou ve své funkci jste?

Odpověď: Na pozici školního metodika prevence pracuji 2 roky. Tuto činnost vykonávám v Základní škole, Příbram VII, ulice 28. Října. Já osobně se zaměřuji na preventivní činnost a programy pro 2. stupeň. Nechci, aby bylo v bakalářské práci zveřejněno mé jméno, nemám s tím moc dobrou zkušenost, vždy ráda pomohu při akademických pracích, avšak chci se vyhnout možnosti, že mi někdo vyčte můj názor, nebo mi bude mít někdo za zlé, jak jsem odpovídala na otázky.

2. Jakým způsobem na základní škole probíhá prevence kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Na prevenci a ochranu před návykovými látkami se zaměřuji v rámci vyučovacích předmětů podle školního vzdělávacího programu. Osobně se snažím o využití specializovaných programů, připravených a schválených radou školy, nebo za pomoci organizací, které se specializují se na prevenci v oblasti návykových látek. Myslím si, že rada školy by v tomto směru měla být více aktivní, jelikož návykové látky jsou problém, který nás na škole často zatěžuje, jednání s rodiči nikam často nevede a razantnější kroky se rada školy, dle mého názoru, bojí učinit, aby na venek neměla škola špatnou pověst.

3. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, z pozice školního metodika prevence, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Zpravidla využívám materiálů dostupných na internetu, které se věnují problematice prevence návykových látek ve školství. Informace jsou zde často ucelenější než odborných časopisech, které většinou bývají zaměřeny na konkrétní odborné téma. Takové informace nevnímám, jako vhodné a pochopitelné pro žáky základní školy.

4. Myslíte si, že je Vám ze strany Města Příbram, případně manažerky prevence kriminality poskytována dostatečná pomoc při prevenci kriminality v oblasti problematiky návykových látek?

Odpověď: Uvítala bych větší pomoc obecně. Jak ze strany vedení a rady školy, tak ze strany města Příbram. Informace sice dostáváme, stejně tak dostáváme peníze na projekty zaměřené na prevenci, ale dle mého názoru to není adekvátní pomoc. Do současné doby jsem za ty dva roky nedostala například nějakou informaci o tom, jaký projekt na ochranu před návykovými látkami by mi manažerka prevence kriminality doporučila, jaký projekt má vyzkoušený jako funkční. V tomto směru očekávám více informací, i s ohledem na to, že manažerka prevence kriminality je současně i protidrogový koordinátor. Nemám konkrétní informaci, jakou částkou nám město Příbram přispívá na programy prevence, ale výsledkem je, že finanční pomoc není dostačující.

5. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: Mohlo by to být lepší, materiály, které by byly v prevenci hned použitelné, jsou málo dostupné nebo spíše nejsou dostupné vůbec. Vždy si musím jakékoliv informace dohledávat a přizpůsobovat je svým potřebám, a tomu jak je vyložit a vysvětlit žákům. Jako ideální bych osobně viděla nějaký portál, který by sloužil jako zdroj souhrnných informací, s možností výběru cílové skupiny, pro kterou bude určen. Mladší děti potřebují dostat informace jiným způsobem, než starší děti, vždy je tak potřeba získané informace upravovat do podoby, kterou žáci pochopí s ohledem na svůj věk.

6. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky ve škole?

Odpověď: Myslím, že znalost žáků, je dobrá. Smutné je, že často mají hlavně praktické zkušenosti s novými látkami dříve, než my učitelé. Žáci informace dostávají, málokdy mi však přijde, že tyto informace berou vážně.

7. Řešil /a jste nějaký problém s návykovými látkami mezi žáky ve škole? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: Ano řešila, nejvíce asi v současné době řešíme užívání nikotinových sáčků a elektronických cigaret. Osobně mám podezření na pervitin u vybraných žáků, neměla jsem však možnost si tuto skutečnost ověřit. Pokud bych měla uvést důvod, tak bych zmínila určitě to, že jsem nedostala podporu od školní rady, důvodem je podle mého názoru možnost špatného dojmu ze školy. Sama si myslím, že je dobře když by škola řešila, že žáci užívají návykové látky a výsledkem by mohlo být prezentování pozitivního přístupu v boji s návykovými látkami, ale rada školy se více bojí negativních ohlasů, a to je dle mého názoru ten problém. Je to strach udělat něco dobrého, z obavy možného negativního výsledku nebo negativního vnímání okolí.

8. Máte nějakou představu kolik z žáků na škole, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: Konkrétní data nemám, bylo rozhodnuto, že takový průzkum na škole nebude proveden. Nebudu se tak k této záležitosti více vyjadřovat, osobně samozřejmě nějakou představu mám.

9. Jakým způsobem se dozvídáte o přítomnosti návykových látek ve škole?

Odpověď: Návykové látky ve škole objeví buď sami pedagogové, nebo někoho z pedagogického sboru o návykových látkách informují ostatní žáci.

10. Jaké máte v současné době ve škole protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Jak jsem uvedla, jsme ve stavu hledání optimálního programu, ucelený protidrogový program momentálně ve škole nemáme.

11. Máte Vy osobně nějaký návrh na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů?

Odpověď: Určitě bych ocenila větší spolupráci mezi kolegy z ostatních škol. Zejména v tom smyslu, že by se mohli podělit o své zkušenosti s preventivními programy. Určitě bych dále uvítala informační zdroj, kde bych mohla snadněji najít informace sloužící pro prevenci a ochranu před návykovými látkami, zejména informace o nových látkách,

aniž bych musela často několik hodin hledat na internetu, a následně získané informace přepisovat do podoby, která bude pochopitelná pro žáky základních škol.

Polo-strukturovaný rozhovor s manažerkou prevence kriminality a protidrogovou koordinátorkou města Příbram, zastupitelkou města

1. Jak dlouho jste ve funkci manažerky kriminality města Příbram?

Odpověď: Ve funkci manažerky prevence kriminality jsme něco málo přes rok. Mé jméno není nijak tajné, jsem veřejná osoba působící i na politické scéně, nicméně pro účely bakalářské práce jej uvádět nebudu.

2. Rovněž vykonáváte funkci protidrogového koordinátora, co je obsahem této činnosti, a jaké máte zkušenosti?

Odpověď: Jako místní koordinátor jsem napojena na naše K-centrum Magdaléna o.p.s., mám povědomí o místních komunitách, zastávám se o získání peněz či jiných, lepších podmínek jednotlivým subjektům. Mám povědomí, co kde chybí, a udržuji sociální vazby na osobní úrovni. Velmi často opakuji, a to i na krajských setkání s kolegy, že práce „naší“ Magdalény je na vysoké úrovni, je velice úspěšná a opravdu bez takové organizace, by naše město bylo ve strašném stavu, co se týče obyvatel užívajících drogy nebo alkohol.

3. Z jakých materiálů při prevenci kriminality, jako manažerka prevence kriminality, v oblasti problematiky návykových látek, vycházíte?

Odpověď: Bohužel tato problematika, ač pálí všechny, je, co se týče informovanosti na nule. Člověk musí být iniciativní a vše si dohledat sám. Takže novinky týkající se drog, jaké mají účinky, a další, zjišťuji na internetu nebo se doptávám právě v našem centru. Při setkání na kraji máme zajištěné přednášky, ale to není dostačující. Za mne by bylo fajn mít k dispozici aktualizovaný „seznam“ s vypsányými účinky a popisem daných drog, zdali se např. testem na drogy dá zjistit, že je člověk pod vlivem omamné látky. Hodně by nám to pomohlo, právě když se nás doptávají školy a žádají nás o pomoc.

4. Jakým způsobem dochází k předávání informací a materiálů jednotlivým preventistům na základních školách v Příbrami?

Odpověď: Stejně tak jako nám. Musí si hledat informace sami, občas dostanou email z kraje. Pokud získám podklady, které by mohly být pro školy prospěšné, samozřejmě hned předávám. S preventisty jsem v osobním kontaktu, s některými se vídám co týden.

5. Jaký je Váš názor na dostupnost materiálů v oblasti problematiky návykových látek, ze kterých můžete při své práci čerpat informace?

Odpověď: Na stránkách Ministerstva vnitra můžeme hledat, na internetu můžeme hledat též, ale že by pro nás byly zpracovávány nějaké odborné materiály, o tom nevím. Opravdu záleží na člověku, zdali tuto práci dělá proto, že jej zajímá nebo jako „přidruženou funkci“. Osobně bych uvítala více možností literatury, dostupných článků, nebo i setkání s odborníky.

6. Jaký je Váš názor na všeobecnou znalost o nebezpečnosti návykových látek, mezi žáky v základních školách na území města Příbram?

Odpověď: Myslím, že primární prevenci na školách máme velmi kvalitní. Školy mají velký zájem na tom, aby děti měly kvalitní informace. Město Příbrami každé základní škole, jejímž je zřizovatelem, ročně přispívá 60.000,- Kč právě na prevenci.

7. Máte nějakou představu kolik z žáků na základních školách na území města Příbram, má nějaké osobní zkušenosti s užíváním návykových látek?

Odpověď: Pokud se bavíme i o cigaretách, vapkách, kratomu nebo HHC, tak si troufnu říct, že osobní zkušenost má 40 % žáků základních škol. U takzvaných tvrdých drog nemám konkrétní představu.

8. Byla jste ze strany preventistů na základních školách na území města Příbram, nebo přímo ze strany některé základní školy, upozorněna na řešený problém s návykovými látkami mezi žáky? O jakou návykovou látku se konkrétně jednalo?

Odpověď: Ano, v mnohých případech mi preventisté volají a dotazují se na postup při zjištění. Vím o zjištění HHC, vapky, nikotinové sáčky. Díky bohu, se nám neobjevují tvrdé drogy, až z terénu víme, že se nám objevují mezi mladými dospělými.

9. Jakým způsobem se jako manažerka prevence a protidrogová koordinátorka dozvídáte o přítomnosti návykových látek na základních školách v území města Příbram?

Odpověď: Ve většině případech se mi školy ozvou samy. Máme navázané skvělé vztahy, a to jak s preventisty, tak s řediteli. Tohoto napojení si velice vážím a jsem ráda, že se nám daří společně hledat řešení.

10. Jaké jsou v současné době na základních školách v území města Příbram protidrogové programy? Jak jsou dle Vašeho názoru efektivní?

Odpověď: Přímo programy nevím, ale máme přednášky lektorované kvalitními lidmi. V letošním roce, na podzim, přijede protidrogový vlak – Revolution train, bude u nás poprvé. Z počátku byl přijímán velmi negativně, ale po návštěvě zástupců škol byl názor změněn, a kromě jedné základní školy projevíly zájem všechny.

11. Máte Vy osobně jako manažerka prevence a protidrogová koordinátorka nějaké návrhy na zlepšení nebo zefektivnění protidrogových programů pro základní školy v území města Příbram?

Odpověď: Myslím, že děti jsou školené dostatečně, ale k rodičům jde málo informací, bohužel to ale neovlivníme my. Ze zkušeností, když se uspořádá veřejná beseda, kde by se rodiče mohli dozvědět, jaké jsou trendy, jak daná nová droga vypadá, co může způsobit, a jak v případě užití řešit nastalou situaci, přijdou ti, kteří povědomí mají, ale ti, kterých by se to týkalo, nejčastěji neprijdou a tato problematika je nezajímá.